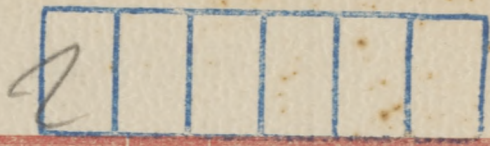

104

14 JUNI 1956

*St Alb. College
Heist*

C 2073

LUX

VERENIGING VAN
CENTRALE BOEKERIJ
AMSTERDAM

1945

CURAÇAO
JAN. - FEBR.
JAARGANG 2
NUMMER 4

DE LANNOY & Co

TELEFOON 2281

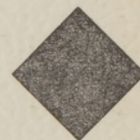

BOTICA CENTRAL

Het adres voor het klaarmaken
van uw recepten. Ruime voor-
raad Patent geneesmiddelen.

PET

GEDISTILLEERDE

MELK

is verkieslijk **boven** alle andere,
wegens haar onveranderlijke kwaliteit

FAMILIES EISCHEN

P E T

PHONE 2237

VERTEGENWOORDIGER
JOHAN E. MAURICIO

TROPIC BAKERY

E. & G. MARTIJN
RODEWEG 147 – TELEFOON 1340
CURAÇAO

UITSLUITEND 1ste KWALITEIT BROOD KOEK en BANKET
SPECIALITEITEN IN TAARTEN, CAKES EN KOEKSOORTEN.
MACHINAAL - HYGIENISCH - MODERN

ZIEN IS LIEVEN!

DIT GELDT
OOK VOOR U!

Heeft U vaak hoofdpijn of last bij het lezen dan zal een goede bril U zeker helpen. Komt U aan, dan zullen wij

U gaarne vakkundig adviseeren.

Hier zult U veel last en ongerief in de toekomst vermijden.

SPRITZER & FUHRMANN

– VOOR MODERNE OPTIEK –

MUSIC & SPORT

Biedt de Athleten

een zeer uitgebreide sorteering
SPORTARTIKELEN aan; van

PRIMA KWALITEIT ►

Tegen redelijke prijzen!

KLIPSTRAAT 1 BREEDESTRAAT 2 TEL. 2048

**S
H
O
P
P
E**

COOPERATIEVE VEREENIGING EN NIJVERHEID EN FILIALEN

Otrabanda Punda. Telefoon 2287 - 2094

Het meest betrouwbare adres voor alle soorten

Verwaren Olie en

Schoenmakersartikelen

Religieuze artikelen — Gouden Sieraden.

Het beste voor uw geld!

LUX

Jan. — Febr. 1945

onder redactie van: H. M. Hulsman O. P. Hoofdredacteur.

Fr. M. Rigobert Secretaris, Mevr. E.B.M. Da Costa Gomez-Heiling

Mr. J. J. A. Ellis, — Dr. Joh. Hartog, — Mr. H. J. M. Hoogeveen

ALGEMEEN TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Redactie Secretariaat: St. Thomascollege Curaçao N. W. I. Telefoon. 2056

Drukker — Uitgever: Scherpenheuvel. Prijs f. 1, per aflevering. - f. 5, - per Jaargang.

INHOUD: E. Winters, Een Kleppermanslied. Dr. Ch. de la Try Ellis, Sprokkelingen van de Koloniale geschiedenis. M. D. Latour O. P., Cornelis Ludovicus, Baron van Wijker-slooth. Karel van den Oever, De Zonde. Dr. A. van der Sar, Lepra op de Nederlandsche Antillen. Mathias Kemp. Chroniek. Pr. W. de Barbanson O. P., Groei van de Caraïbi-sche Industrie.

NIEUWJAAR 1945.

EEN KLEPPERMANSLIED

Ik ben een oude klepperman
Mijn ratel meet de tijd
En scheidt
Het oude van het nieuwe jaar.
Jaar in, jaar uit, al ben ik maar
Een oude, grauwe klepperman,
Mijn ratel klept de maat
En slaat
In 't roffelen der omfloerste trom
En klept in 't somber klokgebrom.
Ik ben de oude klepperman,
Ik ratel ieders uur.
De duur
Van ieders leven, klein en groot,
Bepaal ik. Ik kom ongenood;
Ik ben de Klepperman, de Dood.

Dit is het einde van het jaar;
Mijn ratel kleppert, hol en naar,
Als knekels kletsend op elkaar
Als volgden beenderkleppend daar
Met stijve knookgeklik de schaar
Der lijken van dit lijkenjaar.

Mij volgt een lange rij van lijken,
Van kind'ren, grijsaards, armen, rijken
Van bedelaars,

van martelaars,
van moordenaars,
van gijzelaars

Van patriotten en verraders,
Van geestelijken, moeders, vaders,
Van goeden en van onverlaten
En van soldaten, van soldaten. . .

Ik ben de Klepperman, de Dood;
Ik ratel leed, ik klepper nood
Ik roep U op; Komt kijken!
Ik kom hier met een stoet van lijken . . .

De lijken van de plichtsgetrouwen,
De lijken van verstikte vrouwen,
De lijken van verminkte knapen,
De lijken van Uw volk, rechtschapen
En moedig; dat niet wilde wijken.
Ik kom, de Dood, met al Uw lijken.

Ik kom. En zie naar deze dooden,
Vervolgd, geschaad,
Gemerkt, gehaat
En opgejaagd als honden.
Bijeengepakt.
Versuft, geknakt,
Als beesten weggezonden.
Verminkt, ontmand,
Verstikt, verbrand,
Geplunderd en geschonden.
Zij komen, zie naar deze dooden,
Dit zijn de lijken van de Joden.

En die daar komen aangetreden:
Kijk, hoe hun schedel is doorboord,
Gedenk waarom en wat ze leden.
Zij zijn het, die met pen en woord,
Voor vrijheid, toen zij werd gesmoord,
Den strijd van vrije mannen streden,
De schrijver, die van vrijheid schreef,
De drukker die de sluikpers dreef.
De dragers, die de ronde deden.
En dié, waar men een man in nood
Een schuilplaats voor den vijand bood.
Degenen, die de vliegers kleedden;
De massa in het, die den dood
Voor oogen, tot verzet besloot;
Degenen, die den strijd niet meden. . .

Maar ook onschuldig afgeslachten,
Die aan geen open weerstand dachten.

Kijk naar de optocht van de Dood.
Ik kom met vele, vele lijken.
Dié dooden lagen in de goot;
Zij lagen om er naar te kijken,
Met kaartjes op zich in een straat.
De beulen teekenden hun daad.
En schreven zonder dat zij 't wisten
Hun eigen schandnaam: „Terroristen.“
Want elke doode, die hier staat,
Spreekt van het recht, dat werd geschonden:
Hier dezen zijn vermoord op straat,
Met vijf en vijf aaneengebonden
En dézen, knapen nog, gesmoord
Met touwen om den hals gebonden,
Gesleept, de straten door, vermoord!
— De beul heeft wél zijn naam gevonden. —
Dáar vrouwen, in een cel versmacht
Zij vochten, stikkend, om hun leven.
Zoovele lijken als ik bracht,
Zoovele moorden zijn bedreven.
En díe daar, kijkt, verminkt, geplet.
Hoe hun het leven werd ontnomen?
De beulen hebben hun belet
Een schuilplaats levend uit te komen.

Mij volgt een stoet van vele, vele dooden,
Van uitgehongerden en Joden
Van doodgevrorenen en rijken,
Van opgehangenen. Van lijken
Van vele arme menschen lijken.
Kom naar die stoet van lijken kijken!
Van dooden, die voorbij U treden,
Van lijken van familieleden.

Dit was een jaar van bloed en tranen.
Ik kom U tot herinnering manen.
Ik ratel leed, ik klepper nood.
Ik ben de Klepperman, de Dood.

E. Winters

Sprokkelingen op het gebied van de koloniale geschiedenis.

door Dr. CH. DE LA TRY ELLIS

In de „Recopilación Diplomática relativa a las Colonias francesa y española de la Isla de Santo Domingo (1640-1701) Colección Trujillo” en in „The French struggle for the West-Indies 1665-1713” door Nellis M. Crouse wordt Curaçao herhaaldelijk genoemd en komen verschillende mededeelingen betreffende ons eiland voor. Feiten die in onze geschiedenis bekend zijn, worden beschreven, evenwel van een ander standpunt bezien. Verder treft men daarin menige aantekening aan omtrent personen die bij gebeurtenissen op dit eiland een rol hebben gespeeld; omtrent verwickelingen in den strijd om de hegemonie in West-Indië en omtrent toestanden die ons niet rechtstreeks raken, maar van eenig belang kunnen zijn voor hen die zich voor de koloniale geschiedenis in het algemeen interesseeren.

Naar ondergeteekende's bescheiden meening kan het zijn nut hebben dit een en ander, onder de rubriek „Sprokkelingen” samengevat, onder de oogen van de lezers van dit tijdschrift te brengen. Het zijn geen feiten die een ander licht op onze geschiedenis werpen; doch, ofschoon alle te zamen weinig in aantal, zal iedere bijzonderheid, iedere bijkomstige omstandigheid, hoe gering ook, kunnen bijdragen om de ge-

schiedbeschrijving vollediger te maken, een of ander onderdeel aan te vullen en de kennis omtrent dezen archipel te vermeerderen.

De naam van ons eiland wordt in die twee boekwerken op verschillende wijzen geschreven; o.a. Corossol, Curassol, Curasau enz; hiervoor beleefde verwijzing naar de posthume brochure van onzen historicus Pater A. Euwens O.P. „De naam Curaçao” bewerkt door Rev. H. M. Hulsman O.P. Op bldz. 17 en 19 dier brochure wordt bij de opsomming ook opgegeven de beweerde afleiding van Curaçao van het Portugeesch, t.w. hart, als liggende tusschen de eerste gekoloniseerde streken in de nieuwe wereld; en worden verder vermeld brieven van Amerigo Vespucci aan de Medicis. Als steller dezès zich een kleine aanvulling mag veroorloven, zou hij een aanhaling willen doen uit de memorie van den Fiscaal Jan van Schagen den 27n Juni 1749 aan den Stadhouder Willem IV ingediend, een uittreksel waaruit hem onder de oogen gekomen is. „De naamsoorsprong van dit eiland (zegt van Schagen) komt van het Portugeesche woord Curaçao, Spaansch Corazon, hart; omdat het eiland als het ware in het hart der West-Indiën is gelegen” De Curaçaosche Courant van 10 Februari

1838 teekent hierbij aan: „Deze naamafleiding schijnt ons toe eerder vernuftig dan waarschijnlijk te zijn. Hadden wij den brief van Am. Vespucci aan de Medicis, dien Washington Irving onder de archieven in Spanje vond, dan zouden wij zien, dat Ojeda en Vespucci in 1498 hier aan wal komende, dezen naam reeds uit den mond der Indianen zullen gehoord hebben. Er zijn meerdere Caraïbische namen, die naar het woord Curaçao zwemen, waaruit men kan gevoelen dat dit woord ook Caraïbisch is. Ook waren er in 1498 toen dit eiland reeds dezen naam dræg, nog te weinige punten van de West-Indiën ontdekt, dan dat Vespucci kon weten, dat het in het hart der West-Indiën lag”. (Zie over de Indiaansche afkomst van den naam Curaçao ook W. M. Hoyer in de West-Indische Gids Jrg. XX afl. 7-8) Het door de Cur. Crt. bedoelde werk van Washington Irving is kennelijk de „Voyages and discoveries of the companions of Columbus”.

Nu wij het over den naam Curaçao hebben, kan terloops een merkwaardige gebeurtenis worden aangestipt. In den tijd dat ons eiland in de macht der Engelschen was, was er bij de vloot van Zijne Britsche Majesteit een schip dat den naam Curaçao droeg. Dit schip deed Elba aan toen Napoleon er als balling vertoefde. En een lid der bemanning schreef het volgende: "I have been at Elba; it is a fine island. Bonaparte was on board the Curaçao at a ball. He visited every part of the vessel, which at the time was in complete fighting trim". Is dit wellicht de eenige keer dat de naam van Napoleon met dien van Curaçao in één adem genoemd werd?

Verschillende citaten zijn in de taal, waarin zij in de bronnen gesteld zijn, overgenomen. Door de vertaling zou veel van het origineele verloren gaan, terwijl spelling en stijl ook meer het tijdperk kenmerken waaruit de documenten dateeren. Enkele citaten

zijn nog al lang, doch dat mag geen aanleiding zijn om belangstellenden de kennisneming daarvan te onthouden.

Zeeroovers. Boekaniers. Kapers. Vrijbuiters. Commissievaarders.

Deze namen worden dikwijls door elkander gebezigd; doch in één opzicht komen al deze groepen, met elkander overeen nl. dat zij dienst deden op schepen toebehorende aan en bewapend door particulieren, waarmede zij andere vaartuigen aanhielden, leegplunderden, buitmaakten of vernietigden.

De zeeroovers, om met deze groep te beginnen, kenden vriend noch vijand, en stoorden zich niet aan vlag of nationaliteit. In het jaar 1640 veroverden de Franschen het eiland Tortue, (Tortuga) dat zij beschrijven als een ongenaakbare rots en waarvan zij een halve eeuw later zouden getuigen, dat het al veertig jaren „la retraite des pyrattes” was. Pogingen om dat roofnest te zuiveren bleven niet uit; en onder voorwaarde dat zij binnen den termijn van zes maanden hun leven zouden beteren, verleende de Fransche Koning hun in 1687 een algeheele amnestie: „Sa Majesté..... par une bonté toute particulière veut bien les recevoir a misericorde et pardon en leur donnant une administie de toutes les fautes par eux commises et de toutes les prises qu'ils ont peu faire sur les amis et alliez de cette Couronne, aux conditions qu'ils retournent dans le ports y qu' ils cesseront leurs pirateries en se rendant habitans ou s'addonant au negoce de la mer”. Doch door deze, al dan niet door omstandigheden afgedwongen vorstelijke grootmoedigheid werd de zeerooverij niet uitgerooid.

De naam waaronder de boekaniers in de geschiedenis bekend zijn geworden, schijnt afgeleid te zijn van „boucan” een

houten rooster, waarop zij gewend waren het vleesch te roosteren. „Peu de gens sont occupez a la chasse des boeufs qu'on nomme boucaniers” lezen wij in een oud verslag van de Fransche etablissementen. Aan de kust van Hispaniola (Santo Domingo) vormden zij verschillende nederzettingen. In 1663 rapporteert de Gouverneur van Tortue aan den Koning, dat een aantal Franschen om in losbandigheid te leven, naar het eiland Hispaniola zijn getrokken, dat zeer groot, weinig bevolkt en maar een paar mijlen van Tortue verwijderd is, en waar zij aan de kusten wonen, op plaatsen omringd door rotsen en bergen „et y vont par mer avec des chaloupes et canots et vivent comme des bestes ou des sauvages, sans foy ny loy, ni sans reconestre aucuns gouverneurs ny chefs parmy eux, ce que a causé souvent de desordres aiant pillé et vollé plusieurs batiments Anglois et Flamands ce quy a donné occasion aux Anglois d'en tirer raison contre des François quy n'estoient nullement de ces libertins qu'on appelle boucquaniers quy sont en nombre de trois cens ou environ” Het slechte voorbeeld vond navolging en reeds in Juli 1665 schreef de Gouverneur van Tortue dat er 700 a 800 Franschen in groepjes aan de kust van Hispaniola woonden en hij vervolgt: „et font mille brigandages. Yls ont vollé plusieurs batimens hollandes et anglois quy nous a cauzé beaucoup de desordres; yls vivent de viande de sangliers et de boeufs sauvages et font quelque peu de tabat qu'ils troquent pour des armes, des munitions et des hardes”. En de Gouverneur zou gaarne zien dat aan de kooplieden verboden werd met deze tuchteloze benden handel te drijven. Alhoewel er in 1663 sprake was van Flamands die door de boekaniers aangevallen werden, bleek in 1665 dat ook Nederlanders het slachtoffer van hun roofzucht waren.

Op den duur voelden de boekaniers zich meer tot de zee dan tot de jacht aangetrokken en het aantal woeste jagers, boekaniers in de oorspronkelijke beteekenis van het woord, nam langzamerhand af. Thans stelden zij zich niet meer tevreden met de kusten van Santo Domingo onveilig te maken, doch sloten zij zich — ofschoon de naam boekanier nog gehandhaafd bleef — bij andere zeeschuimers, nl. bij de corsaires (kapers) en flibustiers (vrijbuiters) aan en breidde zich hunne activiteit gaandeweg over vrijwel de geheele Caraïbische zee uit. De beide evengenoemde groepen hadden het vooral op de Spanjaarden gemunt; op den Spanjaard kruisen, heette het in die dagen; doch terwijl de flibustiers van het varen hun gewoon beroep maakten en bekend stonden als „braves gens, tres bien armés”, was de levenswijze van de corsaires geheel anders. Zoolang dezen geld, drank of crediet hadden bleven zij aan de wal en zij gingen slechts varen om bij hun terugkeer een fijn leventje te kunnen leiden. Zij verbonden zich niet steeds voor hetzelfde schip, doch waren: „tres bien dans une entreprise et exécutions contre l'ennemy; chacun a ses armes, sa poudre et ses balles”. De corsaires echter, bericht de Pouancay aan Colbert in 1682, komen niet meer in onze havens; „ils prennent leur retraites a la Jamaïque et quelques Ysles dependantes de Curassau, aux Virgines etc. De boekaniers en vrijbuiters (boucaniers et flibustiers) wier aantal van lieverlede tot 2000 steeg en die een vrij homogeen geheel vormden, gingen zich als een semi-officieële instelling beschouwen en in deze opvatting werden zij gesterkt door het Gouvernement dat, als de nood drong op hen een beroep deed en schriftelijke commissies verstrekte. Hunne organisatie bekend als de „Broederen van de Kust” stelde reglementen vast, waaraan allen gebonden waren; bepaalde vooraf ieders

aandeel in de te behalen buit en had zelfs een soort ongevallenverzekering; verlies van den rechterarm gaf het recht op een uitkeering van 600 stukken van achten, verlies van een vinger op 100 stukken. De weerbarstige varensgezellen vielen af en namen hun toevlucht tot illegale zeeroof.

De georganiseerde zeeschuimerij bleek een winstgevend bedrijf te zijn. Een van de meest beruchte strooptochten der vrijbuiters bracht 260.000 stukken van achten op, behalve juwelen enz. Ieder ontving het hem toekomende aandeel en de erfgenamen der gesneuvelden werden niet vergeten. Maar kaper-gasten kennen de waarde van het geld niet. Na de verdeling, zegt de kroniekschrijver, maakten zij hun geld en goed in zulk een snel tempo op, dat de meesten hunner na drie weken ternauwernood iets over hadden. „Sij sopen sich vol en dol”, om een oude uitdrukking te bezigen.

Doch dat de autoriteiten eenige zeggingsmacht over de commissievaarders wilden uitoefenen, bewijst wel het feit dat de Fransche Gouverneur omstreeks 1686 een fregat met 24 kanonnen bewapend, heeft geconfisqueerd „pour avoir mal pris sur les Hollandais et Anglois, amis et aliez de la Couronne et pour avoir outrepassé le temps de sa commission”. De kapitien werd terechtgesteld.

Onder de filibustiers kwam in 1684 ook voor kapitein Janquaj (fonetisch geschreven?,-) Hollandois, gezagvoerder van „La Dauphine” met 30 kanonnen en bemand met 180 koppen.

Protectionisme.

In 1624 stichtten de Franschen een kleine kolonie op St. Christophe (St. Kitts) waarna zij zich over andere Antillen verspreiden. Het goederenvervoer tusschen Frankrijk en zijne West-Indische koloniën was echter vrijwel in handen van de Hollanders, die meer schepen hadden dan de

Franschen en die suiker en tabak als betaling ontvingen. En zelfs passagiers gaven de voorkeur aan Hollandsche schepen, omdat deze veel zindelijker waren. Verscheidene schrijvers gewagen er van, dat de Hollanders van St. Eustatius reeds in 1637 een vrij uitgebreiden handel dreven met de filibustiers van Jamaica en Santo Domingo, verklaart J.H.J. Hamelberg in het 2de Jaarlijksch verslag van het Geschied-Taal-Land- en Volkenkundig Genootschap pag 110. De Hollanders hadden kantoren en opslagplaatsen op verschillende eilanden, agenten in sommige steden van Zuid-Amerika en groote winkels in de voornaamste Fransche Koloniën. Aan dit stelsel, schrijft Rev. Jean Baptiste du Tertre (die verschillende jaren in West-Indië doorgebracht heeft) in de „Histoire générale des Antilles,” hebben de Hollanders het te danken, dat zij zelfs goederen die zij in Frankrijk gekocht hadden, goedkooper dan de Franschen konden leveren en dat zij steeds iedereen van al het noodige konden voorzien, ondanks het verlies van soms vijf en twintig of dertig schepen in één jaar. De Franschen zagen geen kans mede te dingen, want, zegt Crouse, „well-born people, who hoped to count for something gravitated toward the Court where political favors were dispensed and social position could be secured.” Zoo stonden de zaken, toen Jean Baptiste Colbert aan het bewind kwam; en dat was voor hem een aanleiding om in 1664 de „Compagnie des Indes Occidentales” op te richten, welke de Hollandsche reederijen moest vervangen. Onder voorwendsel, dat er een epidemie te Amsterdam was uitgebroken, lokte hij een Koninklijk edict uit, waarbij voor den tijd van zes maanden handel met Hollanders verboden werd. En in 1670 voerde hij het „système protecteur” in. Geen vreemdeling mocht op het grondgebied van de Fransche eilanden worden toe-

gelaten, „mesme en cas de besoin de denrées de l'Europe"; geen paarden of slaven mocht men van vreemdelingen koopen. Eenigen tijd daarna onderstreepte hij de twee beginselen waarop het stelsel berustte: „expulsion des étrangers, liberté et facilité a tous les François". Vreemde schepen mochten niet in Fransche havens ankeren of in de nabijheid van de eilanden aangetroffen worden op straffe van verbeurdverklaring.

d'Ogéron (over wien straks meer volgt) schreef in een memorandum d.d. 20 September 1666: „Notre colonie est apparemment ruinée, parceque la liberté de traiter nous attirerait ynfailliblement des Hollandois qui a la vérité nous apporteront quantité de marchandises a bon marché et apparemment nous trouverons mieux notre compte a leur vendre notre tabac et a l'envoyer en Hollande qu'en France, mais d'ou nous viendra les hommes qui nous sont nécessaires a nous aider, a nous défendre de nous ennemis..... car il faut observer que nos marchandises étant transportées en Hollande, nos navires ne peuvent plus venir en ces lieux ici a moins d'une grande perte de ceux qui les mettoient hors, pour ce qu'ils seroient fruste du principal profit du voiage qui est le frêt de retour". En de groote hoeveelheid wijn en „eau de vie" die zij even goed als de Hollanders zouden kunnen brengen (vervolgt hij) "est fort a craindre parce qu'elle ruynera entierment la meilleure partie de nos habitans". Zelf voelde d'Ogéron meer voor het stelsel van Jamaica.

Doch de Hollanders lieten zich niet verdringen.

d'Ogéron; Pieter Constant; de Baas;
d'Estrées.

Zoo even werd reeds de naam d'Ogéron genoemd. Te Rochefort sur Loire geboren, trad Bertrand d'Ogéron (Junior) toe tot

een compagnie die den naam "La France meridionale" voerde en kwam hij naar America, toen die maatschappij wegens financiële moeilijkheden hare werkzaamheden moest staken. Ziende dat de Isles Lucayes onbewoond waren, wendde hij zich tot de Kroon met het verzoek hem die af te staan „pour y planter la foy"; waarop in 1662 deze koninklijke concessie volgde: „Louis etc. etc. donnons, octroyons et concedons au dit Sieur d'Ogéron les Ysles Lucayes et les Caiques, non encore habituées, situées entre la Floride et les Ysles de Cuba et d'Hispaniola, depuis le 20e degré de la ligne jusqu'au 28e a la reserve de celles qui pourroient se trouver habituées." En nadat Jerome Deslhamps Sieur du Rausset, in November 1664 voor 15.000 livres en een gratificatie van 1.000 livres voor zijn neef Frédéric, het eiland Tortue aan de Compagnie des Yndes Occidentales verkocht had, nam d'Ogéron in 1665 als Gouverneur namens de Compagnie bezit van dat eiland.

Toen d'Ogéron in Augustus 1670 aan boord van de „Yrondelle" uit Cul de Sac de Saint Domingue terugkwam, ontmoette hij twee grote Zeeuwsche schepen gevoerd door Pieter Constant (of zooals hij hem noemde: Pittre Constant) en Pierre Marcq, die met de boekaniërs handel in huiden hadden gedreven en verder met ieder die zich maar aanmeldde. Ook had Pittre, toen hem te verstaan was gegeven, dat zulks verboden was, geantwoord, dat men sterker moest zijn dan hij om dat te verhinderen. Renou en Villeneuve, die de schuitjes hadden doen verwijderen om het handeldrijven tegen te gaan, werden aan boord van die twee schepen gevangen gehouden. Geenszins van het handelsverbod gediend, dat niet met hun persoonlijk belang strookte, leenden de bewoners der quartiers gewillig het oor aan Pieter Constant, en schoten tijdens een opstand zelfs

op d'Ogéron. Echter wendde deze zich later zelf tot den Koning van Frankrijk en verkreeg een algeheele amnestie voor alle bewoners van Tortue en de kustplaatsen. Doch de twee Hollandsche schepen als de oorzaak van al de ongeregeldheden beschouwende, schreef d'Ogéron aan Colbert: „Toute la grace que je vous demande est de me permettre de pousser de telle sorte les Hollandois, qu'ils n'aient aucun sujet de rire de la revolte qu'ils nous ont causée, laquelle m'a fort incommodé et tous les habitans de la Collonie”. Ook in 'n brief aan Monsieur de Baas „lieutenant-général de toutes les illes françoises” lichte hij zijn gemoed: „J'étois lors au Cul de Sac et comme il, Pittre, a pris le temps que j'en devois partir, il n'a pas manqué de s'y rendre étant sur la route a m'en revenir. Je ne doute point qu'il n'ait aussi traité partout ou il a voulu”.

De Baas, volgens Crouse, genaamd Jean Charles de Baas-Castlemore, „an experienced veteran and, strange to say, a Protestant,” kwam 4 Februari 1669 op het vlagschip van d'Estrées te Martinique aan.

Zoowel de naam van de Baas als die van d'Ogéron komen in de Curaçaosche geschiedenis voor; en het aandeel dat d'Ogéron in den aanval op Curaçao gehad heeft of zou gehad hebben en zijn lotgevallen, worden het best beschreven in een relaas van hem zelf dd. 12 April 1674, waarvan hier een uittreksel wordt overgenomen. Hij spreekt over zich zelf in den derden persoon. „Monsieur de Baas luy ayant envoyé l'Ecueil et la petite Infante afin de faire embarquer le plus de gens qu'il pouroit pour l'entreprise de Corassol, il fit embarquer 100 habitans de Léogane sur la petite Infante et il en mena 100 autres au Petit Goave qu'il fit embarquer sur l'Ecueil avec 200 autres hommes des autres quartiers de la Coste de

Saint-Domingue. Il prit la route de la Tortue ou le Sieur Bande arriva le 18 fevrier 1673. Le rendezvous general estoit a l'isle Sainte Coix au 4e mars ou il auroit pu arriver le premier du dit mois sans les pilotes qui firent eschouer l'Ecueil la nuit du 25 au 26 fevrier au nord de l'isle de Porto Rico. On sauva plus de la moitié des gens. Ils allèrent ensuite a un lieu appelé Saint Hilaire de la Recive a 12 lieues de Porto Rico pour les prier de les secourir. Au lieu de cela, le Gouverneur retint le lieutenant et le neveu d'Ogéron, envoya son major qui fit camper les françois. Le lendemain le Gouverneur envoya une barque au Président de Saint Domingue pour l'informer de la détention du dit Sieur d'Ogéron et de celle de plusieurs habitans de la Coste de Saint Domingue, afin de servir de cette occasion pour chasser les habitans françois de son Ysle. Ce président quelques jours après luy renvoya deux officiers qui firent plusieurs menaces au dit Sieur d'Ogéron et luy dirent qu'ils alloient visiter Léogane et le petit Goave. Il ne leur repondit rien ne leur voulant même faire connoistre sa misère dont ils avoient esté informé et sçavoient qu'il couchoit dans un lieu ou l'on renferme les criminales sans autre chose qu'un peu d'herbe sèche pour mettre sa teste. Deux jours après on envoya tous les françois au lieu appelé la Gouada sans luy vouloir permettre de les accompagner”.

In een kleine kano uit Porto Rico ontsnapt, landde d'Ogéron na vier dagen, zonder spijs of drank genuttigd te hebben, te Tortue, en kon toen ternauwerdood op zijn beenen blijven staan. Maar reeds den 1en October 1673 schreef hij aan Colbert dat hij met 500 man naar Porto Rico zou terugkeeren om zijne manschappen voor zoover zij niet van honger omgekomen waren, te bevrijden. Na veel wederwaardigheden moest hij echter den aftocht blazen en

kwam hij enkele dagen na Kerstmis onverrichter zake te Tortue aan. Nog in October 1678 schreef de Pouancay, een oomzegger van d'Ogéron, dat er van de manschappen in gevangenschap waren te Havana, Cartagena en in Santo Domingo. Was d'Ogéron zeer ongelukkig in zijn plannen tegen Curaçao, toen men hem dood waande, weigerden de arbeiders op zijn gronden te werken en werd er veel gestolen, terwijl bovendien in 1673 de Hollanders een zijner schepen namen, gevoerd door Capitaine Reston met 8000 livres aan koopmansgoederen.

In 1674 hief de Koning de Compagnie op en een andere Maatschappij kwam er voor in de plaats. Het daaropvolgend jaar vertrok d'Ogéron naar Frankrijk, waar hij in 1676 overleed. De herinnering aan d'Ogéron, door Rev. du Tertre genoemd den stichter en vader van de Fransche kolonie in Santo Domingo, leeft voort in een gedenksteen bij den ingang van een der Parijsche kerken aangebracht, met dit opschrift: "Le dernier jour de Janvier 1676 sur cette paroisse de Saint Sévérin est mort rue des Maçons Sorbonne BERTRAND OGERON Sieur de la Bouere en Yallais, qui de 1664 a 1675 jeta les fondemens d'une société civile et religieuse au milieu des flibustiers et des boucaniers des Ysles dela Tortue et de Saint Domingue. Il prepara ainsi par les voies mystérieuses de la Providence les destinées de la Republique d'Haiti. R.I.P."

Over zijn expeditie tegen Curaçao en het verongelukken van d'Ogéron heeft de Baas een rapport aan den Minister ingezonden. Het origineel is, althans was, in Frankrijk in de Bibliothèque Nationale onder N°9325 n.acq. Moge het een onzer Curaçaosche geschiedschrijvers gelukken er inzage van te krijgen en den inhoud te publiceeren, alsook van een brief van de Cussy aan Colbert dd. Tortue 26 Juli 1676 han-

delende over hetgeen er te Le Cap tusschen de Hollanders en de inwoners is voorgevallen. (Archive National Col. C.q. 1 Serie 1.)

Omtrent den aanval op Curaçao schrijft Crouse: „De Baas arrived there on the fourteenth and landed on the northern shore of the Bay of St. Barbara. From the top of a neighboring hill he surveyed the scene of his expected conquest. To his dismay he saw a large fleet in the harbor while he listened tot the mournful tale poured in his ears by his engineer Louis de Gémosat, who explained that the place was impregnable to the limited forces and equipment he had with him. So M. de Baas, having marched up the hill, was obliged to march down again and sail home". Van een ontmoeting wordt niet gerept.

De Heer Nic. van Meeteren schrijft in een artikel getiteld „Het Spaanse Water" opgenomen in het Dagblad Antigoe di Curaçao van den 16n Februari 1944 over de landing der Franschen: „Hoe en waar (zij) precies heeft plaats gehad, valt niet met zekerheid te zeggen, maar het feit dat zij onkundig waren van het ontruimen van het blokhuis door de onzen en daarop vier charges deden alvorens een aanval te wagen, doet het vermoeden ontstaan, dat de landing aan de oostkust van het schiereiland was geschied, dus aan de Boca, waarnaar toe men de schepen ook koers had zien zetten. Bij een landing aan het strand van Caracasbaai zouden zij de bewegingen der verdedigers wel hebben gezien."

Kennen wij Pieter Constant uit de geschiedenis van Tobago, en hebben wij hem als scheepsbevelhebber aan de kustplaatsen van Santo Domingo Colbert's handelsverbod zien braveeren, de wijze waarop bij den aanval op Curaçao zijn naam genoemd wordt, geeft duidelijk te kennen hoe de vijand over hem dacht. In een brief van

de Baas aan Otterinck gedagteekend Curassol 1e 16e Mars 1673 (Zie Hamelberg: Documenten N° 72) komt deze passage voor: Nous le sommons de plus de faire scavoir a Sr. Pierre Constant qu'on nous a dit estre dans le dit fort, que s'il n'en sort tout présentement en vertu de la permission que nous luy en accordons, nous luy faisons pendre sans qu'il doive esperer aucune remission, attendu qu'il meritte chatiment pour les raisons qu'il scait et que d'ailleurs il n'est pas permis par les loix de guerre de se trouver deux fois de suite dans de places attaqués par une mesme partie. Et le dit Constant ayont esté trouvé dans l'Ysle de Tobago par les Anglois et estant presentement a Curasow, il doit subir la peine de la loy, s'il n'accepte pas la grève que nous luy faisons de luy permettre de sortir et d'avoir la vie sauvée". Gebelgd over Pieter Constant werkte d'Ogéron ijverig mee aan de uitrusting tegen Curaçao, welk eiland hij echter niet mocht bereiken en waar Pieter Constant wederom op zijn post was.

Na den vrede van Nijmegen in 1678 zendt de Spaansche Gouverneur van Santo Domingo den Licenciado Don Juan Baptista Escoto (volgens een Franschen brief: un preste) naar de Pouancay, den Franschen Gouverneur van Tortue o.a. met verzoek, Fransche onderdanen te verbieden naar Hispaniola over te steken. Betoogende dat de Franschen daar al veertig jaren "par droit de conquête l'agriculture et leurs habitations" hebben, maakt de Pouancay melding van Monsieur le Comte d'Estrées, vice-admiral de France, die in deze wateren was en daar verwacht werd. En aan Colbert schreef hij geen beslissend antwoord te zullen geven alvorens een onderhoud met "Monsieur le Visadmiral" gehad te hebben. Alhoewel dit geen verband met Curaçao houdt, wordt het even aangestipt, omdat d'Estrées zelf den 24n Augustus 1680 uit

Petit Goave een schrijven aan den Minister heeft gericht dat zich in de Bibliothèque Nationale Mss N° 9325 n. acq. moet bevinden. Het kan de moeite loonen te onderzoeken of er daarin iets omtrent ons eiland of de in onze geschiedenis bekende Fransche scheepsramp te vinden is, de tweede (de eerste betrof d'Ogéron) welke Curaçao ten goede kwam.

"After the treaty of Nijmegen (schrijft Crouse) the Dutch merchantmen ceased to be serious factors in the Caribbean trade. Excluded from the British islands by the treaty of Breda, they now found themselves cut off from the French."

Laurens de Graf.

In een dépêche van de Pouancay aan Colbert gedateerd 25 September 1682 spreekt hij over een corsaire "nommé Laurens de Graffe, natif de Boost en Hollande et marié dans les isles de Cananes (Canaries?) de l'obéissance du Roy d'Espagne, s'est mis a naviguer et faire le corsaire ou pirate. Depuis cinq ou six ans n'ayant jamais voulu prendre commission de personne, mais a fait la course depuis le temps sans avoir pris port chez aucune nation. D'une petite barque qu'il avoit a pris une petite navire; de celui une plus grande et enfin est parvenu a en avoir un de 24 a 28 avec lequel il a fait une prise d'environ six vingt mill écus en argent en prenant un navire qui avoit 32 canons et qui portait cet argent pour les recrues de Porterique et Saint Domingue". Zijn voornaam komt nu een, als Laur, dan weer als Laures of Laurens voor, zijn familienaam als de Graf, de Graff en de Graffe, terwijl Crouse hem noemt Laurens Cornille Baldran de Graff.

Meermalen wordt er met lof over hem geschreven en in een der officieële stukken van 1692 tref men de volgende getuigenis omtrent hem aan: „Le Sieur de

Graffe que Sa Majesté a fait lieutenant du Roy, est un homme qui rempliroit beaucoup mieux son devoir dans un vaisseau; il n'a aucune notion de nostre manière; c'est un étranger, Hollandois qui a servi les Espagnols et apres se jetta parmy les François, parmy lesquels il a fait nombre de belles actions; il a pris deux ou trois vaisseaux de guerre sur les Espagnols qui pour le rappelen le voulaient faire vice-admiral des Yndes; mais il etoit trop sçavant dans leurs maximes pour y devoir prendre confiance. Je suis obligé de vous dire qu'il est un des plus dignes officiers de mer qu'il y ayt dans l'Heurope et que si vous le mettez en pratique, il vous donnera des marques evidents."

Omstreeks 1688 hoorden de Franschen van den Spaanschen kapitein van een buitgemaakt schip dat hij vier jaren te voren op last van den Koning van Spanje bij de Serenillas, ten zuidwesten van Jamaica, was gaan zoeken naar den romp van een galjoen, dat tachtig jaren eerder ter plaatse verongelukt was. Dit werd voor de Franschen aanleiding om de Graf er heen te dirigeeren. Hij vond werkelijk het galjoen en haalde er eenige kanonnen uit; doch aangezien de mondbehoefden dreigden op te raken en er een Engelsch vaartuig in de buurt was, moest hij, na te vergeefs op proviand en vuurwapenen gewacht te hebben, zijne pogingen staken. Later naar de Serenillas teruggekeerd, heeft hij niets van eenige beteekenis kunnen vinden. Volgens geruchten die door de Graf tegengesproken werden, hebben de Engelschen verschillende millioenen opgevischt.

Reeds in 1690 vernam de Graf uit de mond van gevangenen, dat de Engelschen en de Spanjaarden zich met elkander in verbinding hadden gesteld om gezamenlijk de Franschen aan te vallen. Een Fransche vrijbuiters, die met zijn schip door Hollanders genomen en door dezen ergens aan

wal gezet was, gaf tevens nadere inlichtingen omtrent den beraamden inval. Aanvankelijk wilde de Fransche Gouverneur, die zelf op een aanval op Spaansch grondgebied zon, geen geloof aan die berichten hechten; er bestaat een onderling wantrouwen tussen Engelschen en Spanjaarden; de Engelschen loeren op de schatten van het galjoen; de sluikhandel heeft den Engelschen milloenen opgeleverd; de Engelschen en Hollanders „profitent du commerce espagnol sans trouble." Overigens kwamen die berichten op een zeer ongunstig tijdstip. Op last van hogerhand had de Fransche Gouverneur kort te voren de vrijbuiters uitgeroeid; en hij had liever gezien dat hij er niet in geslaagd was; hij zou anders over 10 of twaalf schepen met een flinke bemanning kunnen beschikken, want (zeide hij) de Engelschen zijn veel gevaarlijker voor ons dan de Spanjaarden en de Hollanders te zamen.

Doch geïntercepteerde brieven hielden de verzekering in dat een Spaansch eskader verwacht werd, alsook de verklaring van den Gouverneur van Jamaica: „Si les Espagnols trouvent juste d'attaquer les François..... il peuvent prendre a leur service les corsaires Anglois qui sont hors de l'Ysle de la Jamaïque." Padre Valdes de Guzman, een Spaansche kloosterling, die den Franschen in handen gevallen was, had afschriften van de bevelen van den Koning van Spanje; de Gouverneur van Jamaica deed op de terugreis uit Engeland de stad Santo Domingo aan. Van Fransche zijde wilde men nu een corvet bemannen met Ieren, die de Spanjaarden niet van Engelschen zouden onderscheiden, en die achter de plannen van de Spanjaarden moesten trachten te komen. De Franschen hadden kaarten van Hispaniola noodig. Het zal niet moeilijk zijn, schrijft de Gouverneur, waar er te Madrid of Sevilla moeten zijn, „d'en tirer par Genes ou par Hollande".

Uitwerking heeft blijkbaar evenmin het be-
dekt verwijt gehad, dat de Engelschen meer
dan 1500 koopvaardijsschepen hadden, de
vaartuigen die te Jamaica voor den handel
met de Spanjaarden aangehouden werden,
niet meegerekend. In October 1693 schrijft
Ducasse uit Léoganne (Iaguana) "Je vais
despêcher la barque d'un Hollandois qui
m'a aporté des prisonniers de Corosol,
dont le maistre a negossié avec les Espag-
nols. J'espere que le bon traitement et la
recompense que je luy promettray, l'in-
duiront a faire son possible pour sçavoir
le temps de leur armement et de leur for-
ces." Uitvoeriger mededeelingen omtrent
de plannen der Spanjaarden en de tegen-
slagen met hunne armadilla kregen de
Fransche autoriteiten van een deserteur
van het garnizoen van la ville (Santo Do-
mingo?) die aan boord van een Hollandsche
brik van Curassol was.

In Mei 1695 terwijl de vijandelijke aan-
val elken dag verwacht kon worden, zond
de Gouverneur schriftelijke orders aan de
Graf; doch bij het verschijnen van den vij-
and trok de Graf (die onder verdenking
stond, omdat hij brieven met aanbiedingen
van een Spaanschen generaal zou hebben
ontvangen) zich tot viermaal toe terug.
Tot zijne verdediging voerde hij aan, dat
verschillende minderen, en ook burgers
zich lafhartig hadden gedragen. De Graf
werd naar Frankrijk teruggeroepen en ver-
trok in 1696 onder geleide. Het was de
bedoeling hem terecht te stellen, doch dit
is niet geschied.

De Fransche Gouverneur was blijkbaar
niet gerust. In 1695 schreef hij aan zijne
Regeering: "Je sçay sciement qu'il a esté
agitté au Conseil d'Espagne en 1687 et
1691 de chasser les François et substituer
en leur place une forte colonie de famille
Flamande". Enkele maanden later vernam
hij dat de Spanjaarden een tweeden aanval
beraamden, ditmaal met Hollanders. En in

1696 herhaalde hij: "J'ay eu avis que les
Espagnols ont depêché a la Cour de Ma-
drid pour induire le Conseil d'envoyer des
vaisseaux hollandois et des familles de
Flandres pour occuper nos postes." Pas na
den vrede van Rijswijk in 1697 voelde de
Franschman zich meer op zijn gemak.

Laurens de Graf was getrouwd met de
weduwe van zekeren Le Long, den stich-
ter van een der Fransche nederzettingen
op Tortue. Bij den bovenbedoelden aanval
der Spanjaarden in 1695 namen zij Me-
vrouw de Graf gevangen. Een Pater-capu-
cijn door de Graf afgezonden, kon hare
invrijheidsstelling niet bewerken; zij liet
haren echtgenoot weten dat zij niet losge-
laten kon worden, zoolang hij hier (in
West-Indië?) was. De Fransche Gouver-
neur drong later schriftelijk bij de Spaan-
sche autoriteiten op de vrijlating van die
dame aan; en toen zij eindelijk met hare
twee kinderen in vrijheid gesteld was,
volgde nog een briefwisseling over 200 pe-
sos, die zij van een Spaanschen Don te vor-
deren had. Doch geen twee jaren later
klaagden de Franschen over de "caractere
ynsupportable" van Madame de Graf.

Zoo als boven medegedeeld, wordt op
twee verschillende tijdstippen nl. in 1682 en
1692, uitdrukkelijk verklaard dat de Graf
een Hollander was. Ook Crouse zegt dat
"de Graff was a Dutchman bij birth". En
dat is de reden waarom in dit artikel zoo-
veel over hem wordt verteld. Intusschen
treffen wij in 1684 onder de filibustiers aan le
capitaine Laurens Graaf, danois, gezag-
voerder van het schip "Le Neptune", bewa-
pend met 34 kanonnen en bemand met 210
koppen. Zouden er omstreeks denzelfden
tijd twee scheepskapiteins van vrijwel den-
zelfden naam en van verschillende nationa-
liteit geweest zijn, of is er ergens een on-
juistheid ingeslopen? Van den Deen wordt
echter nergens meer melding gemaakt.

De naam de Graff komt ook voor in de

„Histoire des aventuriers flibustiers" enz; waarvan een extract gepubliceerd is in het Tweede Jaarlijksch Verslag van het Geschied-Taal-Land- en Volkenkundig Genootschap, waar er sprake is van een zeke- ren Raveneau de Lussan, die in 1679 naar Santo Domingo vertrok en zich wegens geld- gebrek aansloot bij de "troupe de Laurent de Graff pour aller en course. Il passe avec les flibustiers a la mer du Sud, remonte de Panama jusqu'a Guatemala" etc.

Jacob Binckes.

Uit de vaderlandsche geschiedenis is ons Jacob Binckes bekend die in 1673 en in 1676 naar West-Indië werd uitgezonden en in laatstgenoemd jaar op de kust van Santo Domingo Fransche schepen bemachtigde. In de "Recopilación" vinden wij er de bevestiging van.

In een memorandum van de Pouancay dd. 4 Maart 1677 maakt hij melding van "une baye devant le quartier du Petit Gouave quy est fort bonne por le mouillage et la securité des navires. Il y a un crenage fort considerable dans le fond de la dite baye dont l'on peut faire un port fermé capable de deffandre un nombre considerable de navires qu'il peut contenir. J'en envoie le plan. Il y a deux passe; c'est le lieu on furent l'année derniere pris les navires françois par le Sieur Benques."

Ook Bellinzani die in hetzelfde jaar een rapport over de Fransche volkplantingen uitbrengt spreekt van "un tres beau port et propre pour toute sorte de vaisseaux,... l'on le nomme le port François; c'est l'endroit ou le general Binke a esté mouiller l'ancre et prendre ses necessitez lorsqu'il este venu a la dite coste l'année passée. „En over Petit Gouave handelende zegt hij: "l'on le pourra remarquer par le plan que J'en ay fait faire de la prise des vaisseaux par le general Binkes l'année passée".

Binckes heeft, zooals bekend, dit helden- feit evenwel niet lang mogen overleven; en het was hem niet gegund zijn geboorte- grond terug te zien.

Monseigneur Fernando.

In menigen brief geeft Mgr. Fernando, aartsbisschop van Santo Domingo, uiting aan zijn verlangen van zijn ambt ontheven te worden en Santo Domingo te verlaten. In een dier brieven die niet woordelijk overgeschreven, maar waarvan slechts de inhoud in het kort weergegeven is, betreft hij ook Curaçao. Het is een schrijven van den 19n October 1692 gericht aan Don Luis Vaiaca te Cadiz, waarin de aartsbis- schop: "le avisa que le manda una taza de plata que pesa 36 onzas, vasos, jicaras y otras cosas; y le ruega que lo saque de allí; propone que con secreto le conduzcan a Curazao o Xamaica y que en sus casas lo tengan oculto que el saldrá disfrazado." Dit is blijkbaar niet geschied.

In Februari 1698 doet Monseigneur Fer- nando op doorreis het eiland Martinique aan. De Superieuren van de Kloosterorden op dat eiland verzoeken den Prelaat er het sacrament des Vormsels te willen toedienen waarop Su Reverendisima de volgende ge- teekende verklaring afgeeft: "Ego infras- criptus transiens fortuito per insulam Mar- tinicae Regi Christianissimo subjectam, ro- gatus ab Ecclesiasticis Religiosis curam animarum habentibus, ut incolis ejusdem in- sulae sacramentum confirmationis confer- rem: eorum precibus volui ex charitate sa- tisfacere sine prejudicio jurispossessionis et plenae proprietatis Galliae super omnes in- sulas Regi Christianissimo Subditas. Datum Martinicae die 17 Februarii anno 1698. D. Ferdinand Archiepiscopus Sancti Domini- ci Indiárum". Uit Christelijke charitas ver- klaart de Aartsbisschop zich derhalve be- reid het Vormsel toe te dienen zonder be-

nadeeling van de rechten van Frankrijk. Dit stuk leggen de hoofden der missie aan den Gouverneur-generaal en den Intendant over, die "ne voulant point être contraires a ce, qui peut attirer des graces spirituelles aux peuples de cette Isle, mais bien y contribuer autant qu'il est en notre pouvoir", de gevraagde toestemming verleenen.

Ofschoon de plaatselijke autoriteiten gemeend hadden op deze wijze de godsdienstige belangen van de bevolking te behartigen zonder de Fransche te schaden, kon deze gedragslijn de goedkeuring van de Hooge Regeering niet wegdragen, van den Rex Christianissimus, Sa Majesté tres Chrestienne, zooals de Fransche Koning zich liet betitelen. En in een missive dd. 11 Maart 1699 schrijft de Minister categorisch: "Le Roy ne veut pas que sous quelque prétexte que ce soit, vous souffriez qu'il fasse aucune fonction dans les quartiers occupés par ses sujets".

Franciscaansche Gardianen. . .

Wat kerkelijke indeeling en jurisdictie in R.K. aangelegenheden betreft, heeft Curaçao, alhoewel een Hollandsch bezit, lang onder Venezuela gestaan, dat zelf een Spaansch wingewest was. Onze kerkgeschiedenis valt ten deele met die van de naburige Republiek samen.

In de officieële correspondentie van 1693 vinden wij van twee Franciscaansche gardianen melding gemaakt. De Fransche Gouverneur schreef in Mei van dat jaar aan zijn Spaanschen collega: "J'ay en main un religieux, gardien du couvent de la Marguarita, que je ne traite point en prisonnier, mais en ministre de Dieu, que je vous rendray sur la responce de cette lettre." De aan de hand gedane uitwisseling stelt de Spaansche Landvoogd op hoogen prijs, Gij schrijft, antwoordt hij, dat gij in uwe macht hebt "un religieux de l'ordre

du séraphique Saint François gardien de la Marguerite de Dieu, lequel vous me remettrez aussitost ma responce." En als, nadat omtrent de uit te wisselen personen overeenstemming was bereikt, de Franschman den kloosterling laat gaan, verklaart hij in den geleibrief: "Sa conduite m'a laissé une bonne idée de sa personne." Mocht deze geestelijke ongedeerd en zonder de gevolgen van zijn gevangenschap ondervonden te hebben, op Spaansch territorium terugkeeren, minder gelukkig was blijkbaar een zijner confraters, de Superieur van een ander missiehuis.

Enkele maanden te voren had een corsaire niet ver van de kust van Santo Domingo twee schepen bemachtigd, aan boord waarvan er niemand te vinden was. Wel lagen er bloedplassen op een dier schepen. De Fransche Gouverneur berichtte hierop den Spaanschen Gezagsdrager te Santo Domingo, dat de corsaire hem afgegeven had "nombre de papiers appartenant au R.D. Gardien de vostre ville qui alloit au chapitre de Karaques. Je vous fais ce destail, Monsieur, pour laver ma nation du crime, s'il y en a".

. Het assiento. . .

Aan den naam van ons eiland is de geschiedenis van het assiento, treuriger gedachtenis, verbonden. Het behoeft ons daarom niet te verwonderen, dat ook in dit verband Curaçao in de officieële documenten van andere koloniale mogendheden wordt aangehaald.

Begin 1701 werd een Fransch schip „La Marie”, gevoerd door Jean Joly, dat met indigo en brandewijn naar St. Thomas vertrokken was, op de terugtocht met een lading slaven aangehouden en op het Spaansche gedeelte van Santo Domingo prijs verklaard. Van de onschuld van kapitein Joly overtuigd, schreef de Spaansche Gouver-

neur, Don Severino de Mançaneda den 20n Juni 1701 aan den Franschen Gouverneur: „Depuis s'estant formé une prétention en la Royale Audiance affin que les nègres de la ditte prise fussent mis entre les mains de l'assiente de l'yntroduction des nègres en les payant aux prix des facteurs, et après allégué plusieurs raisons j'ordonnay pour les parties concernantes les pretentions de la ditte assiente qu'ils se pourvoyent d'un acte remettant l'affaire a Sa Majesté au Royal et Supreme Conseil des Yndes. Et que néantmoins les dits nègres seroient vendus et que le provenu soit mis dans les coffres du Roy affin que le dit Conseil des Yndes termine l'affaire plus promptement comme ausy a tout ce qui regarde le restant de la ditte prise. Lesquels actes et papiers la partie de la ditte assiente a demandé, avec lesquels il sortit hier dix neuf du courant pour aller a Corossol. C'est pourquoy je vous en donne avis affin que vous vous pourvoyés a faire diligence pour votre droit et cause si juste". Het geconfisqueerde bedroeg ten naastebij twintig duizend livres. Verneemende dat de slaven tegen 250 écus per hoofd waren verkocht, gaf de Fransche Gouverneur als zijne verwachting te kennen, dat de vergoeding op deze voet zou geschieden en „non sur le pied que les facteurs les acheterent des Hollandois. Ce particulier ne les a pas eu a ce prix la et il n'a pas fait les frais de son voyage et couru le risque pour l'utilité des facteurs". Intuschen had de Fransche Gouverneur bericht gekregen van de bestijging van den Spaanschen troon door den Duc d'Anjou, met waarschuwing op zijne hoede te zijn voor de bewegingen van de Engelschen en Hollanders in deze streken naar aanleiding van deze gebeurtenis. En over de middelen om elkaar te helpen, moest hij met den Spaanschen Gouverneur overleg plegen. De uitspraak tegen Joly beschouwde hij daarom als „opposée a l'Union et Amitié

qui doit estre telle entre les deux nations, qu'elles n'ont presque qu'un mesme interest."

Straffen.

Op de zware straffen, welke ten onzent tijdens de West-Indische Compagnie bij ernstige misdrijven en in vereeniging gepleegde misdaden uitgesproken zijn, is van verschillende zijden de aandacht gevestigd. In dit verband verdient het opmerking, dat pas bij besluit van Koning Willen I van den 5n Augustus 1827 voor West-Indië verbindend werd verklaard het Reglement van den 10n October 1798, het vierde jaar der Bataafsche vrijheid, waarbij den rechter verboden werd, ter bekoming van confesie van een beschuldigde, dezen pijn of ongemak aan te doen of daarvoor bevreesd te maken; m.a.w. de pijnbank bij lijfstrafelijke zaken en of wat er aan restanten daarvan over was, verviel. De vermelding van een paar Fransche decreten en uitspraken zal een vergelijking mogelijk maken met elders in het koloniale tijdperk heerschende denkbeelden en in zwang zijnde praktijken.

In 1687 vinden wij van den Conseil de Guerre een vonnis dd. 11 Augustus opgeteekend, waarbij de hoofdschuldigen aan een reeks dieverijen en geweldenarijen aan de kusten werden veroordeeld „a estre rompus vifs" en de overige beklaagden (blanken, mulatten, indianen en negers) tot den dood met den strop. Een Koninklijke ordonnantie gelastte weggelopen slaven (marrons) de eerste keer tot zweepslagen en brandmerk (au fouet et a la fleur de lis) te veroordelen, en bij herhaling „de leur couper une jambe." Echter is dit laatste nooit toegepast. In 1700 wilde de Fransche Gouverneur den weggelopen slaven „couper le jarret," zooals de term luidde. De eerste die deze verminking onderging, was

cen slaaf van den Gouverneur zelf, die zo-
doende eventueele verwijtingen wilde voor-
komen, indien slaven van anderen dezelfde
maatregel werd opgelegd. De eigenaars
kwamen evenwel in hun eigen belang hier-
tegen in verzet, "a cause de la diminution de
prix;" de slaven zouden in waarde achter-
uitgaan en dan zouden ook de meesters ge-
troffen worden. De verdere uitvoering
werd toen opgeschort in afwachting van
nadere beschikkingen van hoogerhand.

Een zekere Cenail, beschreven als een
man „sans fondements ny caractere” heeft
Monsieur de Cussy (die tijdens afwezig-
heid van d'Ogéron met het bestuur belast
was geweest) na diens dood handelingen
ten laste gelegd in strijd met zijn ambts-
plicht en met de belangen des Konings. Bij
de terechtstelling herriep Cenail zijne be-
schuldigingen en verklaarde de Cussy als
een rechtschapen man te beschouwen. Het
vonnis luidde: „qu'il demanderoit pardon
a Dieu, au Roy et a la memoire de Mon-
sieur de Cussy, et fut enmené au Conseil
et ensuite doibt l'estre a la porte des Egli-
ses et, avant d'estre embarqué, sur le tom-
beau du dit Sieur de Cussy”.

Het openlijk vergiffenis vragen was ten
onzent ook niet onbekend. In de notulen
van den Raad van den 14n Juni 1799, tij-
dens het bestuur van Gouverneur J. R.
Lauffer, wordt vermeld, dat twee reques-
ten bij den Raad waren ingediend. „Het
eene door eenige Americaansche kooplie-
den. En het andere door de Schippers en
Stuurlieden van in deze Haven leggende
Americaansche vaartuigen, welke op den
9n dezer ter zake van de door hun bedre-
vene hostiliteiten en verstooringe der
openbare ruste waren gearresteerd: —
Behelzende deeze beide requesten, verzoek
om de laatstgenoemde Supplianten, ter za-
ke van de door hun begaane Excessen te
ontfangen in Submissie.

Den Fiscaal meede een verhoogt relatief

deze zaake met de daartoe behoorende be-
wijzen, aan den Raad hebbende overge-
leverd en daarop gehoord zijnde, heeft
den Raad goedgevonden, ten Einde door
een langduurigen train van een ordinair
proces zo veele vaartuigen niet alhier op
te houden, deeze zaak zonder forme van
Proces af te doen en de gen: Supplianten
te ontfangen in Submissie, mits met opene
deuren in de Raadkamer, God en de Justi-
tie om vergiffenisse te bidden, wegens de
door hun gepleegde excessen en voorts
als eene Amende Civiel yder te betaalen
een boete van 500 Pattinjes met condem-
natie van kosten etc. Hetwelk door hen
volbragt zijnde, is deeze zaak afgedaan.
En Commissarissen tot het houden der
dingtalen gequalificeerd om de zaken der
overige gedetineerde matroosen af te
doen”.

In den Engelschen tijd treffen wij een
schriftelijke verklaring aan waarvan even-
wel niet blijkt wat de gevolgen geweest
zijn”. „I..... tavernkeeper in Williamstad,
Curaçao, having unfortunately so far for-
gotten myself on the evening of Sunday
the 26th November 1815 as publicly on the
garrison parade, to have been guilty of
contempt towards His Majesty's troops
there assembled, by insulting two soldiers
on duty, do hereby express my contrition
and apologize to His Majesty's service for
the said offence”.

Overblijfselen van de vroegere rechtsple-
ging zijn nog in ons Burgerlijk Wetboek
aan te wijzen, dat den verweerder de ge-
legenheid opent de verklaring, dat de
gepleegde daad lasterlijk of beleedigend
is, zoomede de aanplakking van het vonnis,
te voorkomen, door de openbare verkla-
ring ter terechtzitting, dat hem de gepleeg-
de daad leed doet, dat hij deswege ver-
schooning vraagt en den beleedigde houdt
voor een persoon van eer.

Latifundiën. Grondusurpatie.

Het grootgrondbezit en de neiging eigenmachtig de grenzen te verzetten, euvelen die niet uitsluitend in Hispaniola zijn geconstateerd, stonden de natuurlijke ontwikkeling en de uitbreiding van de volkplantingen in den weg. Daarvan getuigen de volgende documenten. Vooreerst een instructie van den Koning van Frankrijk van 1687.

"Sur ce que a esté représenté au Roy etant en son Conseil que plusieurs particuliers abusant de la facilité qu'ils ont trouvé auprès des directeurs des anciennes Compagnies des Yndes Occidentales et des Lieutenants-Generaux et Yntendants des Yndes François de l'Amérique, se sont fait donner des vastes concessions de terres qui sont la pluspart demeuré en friche ce qui est contraire a l'intention de ceux mesmes qui ont fait ces concessions et ce qu'ils avoient pretendu qu'elles seroient cultivé en peu de temps..... empeschant que ces Ysles ne se peuplent..... Sa Majesté commis le Sieur Comte de Blénac Gouverneur et Lieutenant General, Yntendant des dits Ysles de l'Amérique pour se faire presenter les titres de ceux qui jouissent des terres qui sont actuellement en friche, examiner les concessions, retrancher partie de celles qui sont d'une trop grande étendue et que les propriétaires ne peuvent mettre en valeur en peu de temps, concéder a d'autres les parties qu'ils auront retranchées, fixer aux uns et aux autres le temps nécessaire por les defricher et redonner a d'autres celles qui n'auront par été defrichées dans le temps present." Rekening houdende met de bedoeling bij het aanvragen en uitgeven van landerijen aarzelde de Fransche Regeering derhalve niet in het verledene in te grijpen en terugwerkende kracht aan de regeling te verleenen.

In 1691 vestigde de Fransche Gouver-

neur er de aandacht van de Regeering op, dat personen die etablissementen oprichtten, uitgestrekte grondconcessiën aanvroegen en daarna zonder recht of titel "touttes les terres qui sont a la bienveillance" inpalmden. Hij gaf daarom in overweging een besluit uit te vaardigen waarbij de afmetingen van de "places a 250 pats de large et 800 de hauteur" werden bepaald en tevens te gelasten dat dit ook op reeds bestaande concessiën zou worden toegepast. Slechts veraf en ongunstig gelegen terreinen blijven anders over en daarom, zoo bevoogt hij, hebben anderen geen zin zich daar te gaan vestigen.

Aanval op St. Eustatius en St. Maarten

In December 1688, kort na den val van Jacobus II van Engeland en de troonsbestijging van den Hollandschen Stadhouder Willem III en diens gemalin Maria (dochter van Jacobus,) verklaarde Lodewijk XIV Holland den oorlog. St. Eustatius, het rijke handelscentrum, was den Zonnekoning al lang een doorn in het oog; en terstond na de oorlogsverklaring gaf hij Charles de la Roche-Courbon, Comte de Blénac, den opvolger van de Baas als gouverneur-generaal van West-Indië, last St. Eustatius aan te vallen. De uiterste geheimhouding moest omtrent de uitrusting en het doel van den tocht betracht worden. Met een vloot van zeventien zeilen en een leger van 1200 man bereikte Blénac St. Eustatius den, derden April 1689. Doch verleenen wij liever het woord aan Crouse zelf, te meer omdat het relaas geschreven is in de taal, die op de Nederlandsche Bovenwindsche eilanden gesproken wordt: "Thanks to the policy of secrecy, the attack was a complete surprise to the Dutch. As soon as the governor of the island, Mynheer Schorer, saw the French fleet he sought to save his

most valuable possessions by placing them in a couple of ships, on which he also thoughtfully embarked some French Protestants who had sought refuge with him after the revocation of the Edict of Nantes. Blénac let these vessels escape, for he had his hands full with the capture of the island. There were two places where a landing could be made, one at Interlopers Cove, on the side facing St. Christopher, the other at a little bay called Pointe Blanche, on the windward side. Blénac planned to strike from both places at once. The larger portion of his forces he placed under François le Vassor, and he sent them to Pointe Blanche, where they were quickly landed after the shore had been carefully swept by artillery fire. He himself directed the operations at Interlopers Cove. It was his intention to effect a landing here in the same way as at the Pointe, that is, after thorough artillery preparation from the large vessels and rifle fire from the smaller ones. But swift current unexpectedly swept the fleet past the Cove to the foot of a cliff, where it managed to come to anchor. The narrowness of the shoreline at this point made landing very difficult. Colonel François de Collart and his men, however, proved equal to the occasion. They led the way, and presently the entire detachment was safely ashore and ready for action. While these manoeuvres were taking place the Dutch had managed to ensconce themselves on the cliff, a vantage point from which they were able to open a galling fire on the French, which the latter found difficult to return. Collart again found a solution. Leading his men up the cliff by a winding path, he slipped behind a barrier of rocks which commanded the Dutch position and was thus able to fire on the enemy without being seen. On the other flank a band of men led by Pierre du Buc climbed up over the rocks and duplicated Collart's

performance, while the ships at last managed to bring their guns in play. Caught thus between three fires, the Dutch saw the impossibility of holding out. Rushing out from their trenches, they hurled themselves in to a steep, narrow ravine, where they hoped the French would not follow them. But Collart and his lieutenant, Pierre du Buc, did not hesitate; they were ready to follow wherever the enemy led. Over rocks and through heavy underground pursued and pursuers exchanged shots, the Hollanders making a valiant effort to cover up their retreat by some excellent marksmanship, which wounded the two French leaders. At last, after a desperate resistance, they succeeded in reaching their fort, leaving twenty of their number dead or wounded in the ravine.

At this point Blénac called a halt. He feared a sortie and ordered the Martinican detachment to fall back for a rest while the wounded were given first-aid treatment. Since the day was now far spent, no further action took place, but early next morning Le Vassor's troops from Pointe Blanche joined Blénac's army and pitched camp close to the fort. The Governor had evidently decided not to take the place by assault, for at Goimpy's suggestion (the intendant Dumaitz de Goimpy) he landed several guns and set them up within easy firing distance. In order to save any further bloodshed he sent a flag of truce to Governor Schorer with a summons to surrender. The Dutch commander, when he saw the French forces deployed before him, realized the futility of further resistance and agreed to the harsh terms Blénac saw fit to impose in order to fulfill his royal master's orders. According to these terms the Dutch, colonists as well as soldiers, agreed to transport themselves to Nevis, the officers alone being permitted to take with them their personal belongings and a

few slaves. The entire settlement was then destroyed with the exception of the fort, where Blénac left a garrison under the command of Donon de Gallifet. This done, all the booty (horses, slaves, furniture, and merchandise) was transported to Martinique, where it was presently sold. The expedition, when an audit was made, showed a profit of 345,656 livres over and above expenses".

In Mei 1689 volgde de oorlogsverklaring van Willem III aan Frankrijk. Op het Engelsche eiland Nevis dreigde er tekort aan vleesch te ontstaan en daarom besloot de Raad tot een raid op St. Maarten en St. Barths, welke toen in handen der Franschen waren. Eind December verscheen Sir Timothy Thornhill voor St. Maarten, doch daar de ingezetenen onder de wapenen geroepen waren, zeilde hij door naar St. Barths, dat zich na zwakken tegenstand overgaf en vanwaar slaven en vee naar Nevis gezonden werden. Nu keerde Thornhill naar St. Maarten terug, waar hij dezelfde strategie wilde toepassen als Blénac op St. Eustatius. Ook thans zullen wij Crouse zelf aan het woord laten: „Detaching a portion of his men under Captain Walter Hamilton to make a landing on the windward side and thus draw off the defenders, he put the main body ashore on the leeward side and proceeded to march across the island. About two miles inland the French had erected a breastwork, protected by two guns, and here they were gathered to make a stand. It proved a difficult matter to dislodge them. For two days the defenders kept the English at bay, and then they retreated only after the English had brought up enough artillery from the ships to demolish the slender fortifications. Once the breastwork was taken, Thornhill's men started out in pursuit of the enemy, driving them into a little fort mounting six guns and as quickly driving them out again. For two or three

days a desultory warfare continued, then as he was about to deliver the final blow Thornhill saw in the offing three great ships, a brigantine, and a sloop standing in toward the island. It was the squadron of Du Casse bringing seven hundred men to the rescue of the defenders.

Thornhill saw that he was caught in a trap. He immediately gave orders to cease firing and rushed his men to the various landing places to make ready for an attack. He also sent a sloop to Nevis with an urgent request for help. Du Casse, however, showed no disposition to land; on the contrary, he contented himself with pursuing such English vessels as tried to break through his blockade and actually managed to capture one. During the night he stood on and off, and at noon the following day he came to anchor close enough to land men and guns, while the French, encouraged by his appearance, came down from their fastnesses, recaptured their little fort, and prepared to join in an attack against the invaders. Despite these reinforcements the English were powerful enough to hold their own. For three days they stood on guard, the French not yet daring to take the initiative, then to their consternation they saw heading toward them on the sea three ships. It was a little fleet sent out by the Governor of St. Christopher (toen in Fransche handen) to join forces with Du Casse.

Meanwhile the sloop sent out by Thornhill had reached its destination, and the governor-general Sir Christopher Codrington, realizing the seriousness of the situation, had immediately dispatched a squadron to rescue the expedition. Fortunately he happened to have at hand just the right man for the job, Captain Thomas Hewetson.....

It was to this hero, that Codrington entrusted the business of rescuing Thornhill and his men. Hewetson set sail on January

24, 1690, a few days after his victorious return from Mariegalante, with three ships and four hundred men. On the way he had the good fortune to recapture one of Thornhill's sloops from the French and thus to learn in detail the true situation at St. Martin. Thornhill was now, so it appeared, surrounded by a formidable host. To the three hundred men already living on the island Du Casse had added half as many more, while St. Christopher had sent a contingent of five hundred with promise of more if needed. On hearing this, Hewetson crowded on all sail, hoping to make a surprise attack on the French fleet as it lay at anchor off the island. It was daybreak when he neared the island, and as the sun was rising the French slipped their cables and bore down upon his fleet. The French outnumbered the English five to three, so Hewetson had to make up in seamanship what he lacked in strength. Du Casse, leading his squadron, was the first to open fire, having selected the English flagship as his target. Hewetson returned the compliment as soon as he was within musket shot, then sailing down the line, he exchanged broadsides with the rest of the fleet one after the other. After coming about he repeated this maneuver, apparently with little result, for he now decided to come to actual grips with his foe, that is, he would board ship. To gain a windward position he bore away for some distance. Now the French, strange to say, declined action, and set out in the direction of St. Christopher, leaving the English free to land on the island and rescue Thornhill and his men. Hewetson quickly came to anchor and sent a message to Thornhill, urging him to embark without loss of time. But before this could be done Du Casse was back again, ready to take up where he had left off. The English at once weighed anchor and set forth to meet the French on the open sea. Here they

were outmaneuvered by Du Casse, who slipped between them and the place on the shore where Thornhill had collected his men. Since it was now near sunset, Hewetson decided to stand off during the night, ready to pounce upon the enemy when daylight came. But when the sun rose the French got under way and instead of joining battle headed for Anguilla. Now that the coast was clear the English commander worked his way toward the shore and managed without much difficulty to embark Thornhill, his men, and his artillery. The following day they were again at Nevis."

Maar de Engelschen waren niet bereid St. Kitts aan de Franschen over te laten en einde Juni 1690 was te Nevis alles voor den aanval gereed. Na de verovering van St. Kitts omstreeks midden Juli, zond Codrington Sir Timothy Thornhill met zijn eigen regiment versterkt door een marineregiment om St. Eustatius te heroveren. Op een sommatie om zich over te geven antwoordde de Fransche bevelvoerder dat hij zijn post tot het uiterste zou verdedigen. Onder dekking van kanonnen liet Thornhill toen zijne troepen aan wal gaan en op weg naar het fort zag hij eenige Hollandsche vlaggen tusschen het struikgewas dichtbij. Het bleek te zijn het kwartier van Gouverneur Schorer met ongeveer honderd Hollanders, die van Saba teruggekomen waren om te trachten de vroegere kolonie te bemachtigen. Niet sterk genoeg om het Fransche garnizoen te verdrijven "he had decided to take what plunder he could and make off with it". Echter weigerde hij met Thornhill samen te werken, vermoedelijk omdat een Engelsche overwinning den Hollanders geen voordeel zou aanbrengen. Wat hiervan zij, hij vertrok van St. Eustatius en liet Thornhill op het eiland achter. Er waren maar zestig man in het fort. Na een beleg van vijf dagen gaf de Fransche bevelvoerder zich aan de Engelschen over en werd

met het garnizoen naar Santo Domingo overgebracht. Hiermede stemt overeen een missive van den Franschen Gouverneur van Santo Domingo dd. 29 Aug. 1690 waarin hij tot zijn leedwezen de verovering van St. Kitts door de Engelschen bericht en schrijft dat in den nacht van den 18n op den 19n dier maand een fregat gezien is, „que je presume estre celle qui doibt emmener la compagnie de Monsieur Donon avec les habitants de Saint Eustache.”

Hamelberg (Tweede Jaarlijksch Verslag enz. pag 129 vlg) geeft een andere lezing. „In 1689 brak tusschen Engeland en Frankrijk de oorlog opnieuw uit, de Republiek werd daarin meegesleept en de korte rust die de West-Indische Kolonies hadden mogen smaken, werd wederom verstoord. De Gouverneur der Fransche Antillen, graaf de Blénac, rustte, na de Engelschen van St. Kitts te hebben verdreven, een expeditie tegen St. Eustatius uit, onder bevel van Claude de la Guarrigue, een jong doch bekwaam officier, die zich reeds in meer dan eene onderneming had onderscheiden. Met een honderdtal vrijwilligers uit de voornaamste ingezetenen van St. Kitts viel de la Guarrigue het eiland van twee zijden tegelijk aan. Een gedeelte der manschappen onder la Touche en Castings landde aan de noordkust van het eiland zonder eenigen tegenstand te ontmoeten, daar de Hollanders deze kust genoegzaam verdedigd hadden geacht door de hooge zeeën die daar meestal staan en er daarom geen fortificatiën hadden aangelegd. Het andere gedeelte der troepen onder de la Guarrigue zelf en luitenant Coulet viel het eiland van de noordwestzijde aan en landde te Jenkinsbaai. Ofschoon de landing op zich zelf daar geen bezwaar opleverde, was de tocht van daar naar de hoofdforteres echter een zeer gewaagde onderneming. Ten eerste had men een zeer steilen, ongeveer 200 voet hoogten berggrug te beklimmen op welks leemach-

tigen bodem de voet bijna bij elken stap uitglijdt, en daarna liep de weg door nauwe bergpassen, die door de sterke batterijen van Dommelingdijk en Signalhill werden bestreken. Van deze batterijen zag men wel de Franschen tegen het hoofdfort oprukken, doch men was door hunne stoute onderneming zoo zeer verbluft, dat men er niet aan dacht hun het voorttrekken te beletten, dan totdat het telaat was en zij het gevaarlijkste gedeelte van den weg reeds achter den rug hadden. Nog voor la Touche, verscheen de la Guarrigue voor het hoofdfort. Meester van het eiland, behalve van dat fort, viel het de la Guarrigue niet moeilijk allen toevoer van levensmiddelen af te snijden, en na een beleg van zes dagen noodzaakte hij het fort om zich over te geven. Het volgend jaar leden de Franschen, in het begin van den oorlog zoo voorspoedig, zware verliezen. De Engelschen, onder generaals Codrington en Sir T. Thornhill, heroverden St. Kitts en een paar andere eilanden, waarna ook St. Eustatius, St. Maarten en Saba hun in handen vielen.”

Zoals men ziet, wijken deze twee verslagen sterk van elkander af.

HET TAALPROBLEEM

In de "Vicisitudes de la lengua Española en Santo Domingo", de rede waarmee de Licenciado Emilio Rodriguez Demorizi zijne intrede deed in de Academia Dominicana de la lengua, wijst hij op de moeilijkheden, waarvoor de ontdekkers van Amerika stonden om zich verstaanbaar te maken. Columbus was de eerste die een oplossing van het probleem zocht, zooals blijkt uit zijn memoriaal d.d. 30 Januari 1494: "Diréis a Sus Altezas que a causa que acá no hay lengua por medio de la cual a esta gente se pueda dar a entender nuestra Santa Fe como Sus Altezas desean..... se envian de presente con estos navíos así de los cani-

bales, hombres y mujeres y niños y niñas, los cuales Sus Altezas pueden mandar poner en poder de personas con quien puedan mejor aprender la lengua..... y serán mejores intérpretes, como quiera que acá no se dejará de hacer lo que se pueda". Deze kanibalen, zooals Columbus hen noemde, zouden dan de Spaansche taal aanleren en daarna als tolken dienst doen.

Een geestelijke, Padre Román Pane, was de eerste Europeaan, die een Amerikaansch idioom sprak, de taal van "Macorix de Abajo", zooals Las Casas zegt. In de inheemsche taal preekten Domingo de Betanzos en Fray Pedro de Córdoba. In het klooster der Dominicanen in Santo Domingo schreef laatstgenoemde zijn "Doctrina Cristiana para instrucción de los indios" die in 1544 in Mexico gedrukt is. In dat jaar verscheen ook de Vocabulario van Padre Domingo de Vico. In de Real Cédula van den 16n Augustus 1494 wordt er geklaagd over het gemis van tolken voor de inheemsche taal. Niettemin werd door Gouverneur Ovando in 1504 een zekere Cristobal Rodriguez, de eenige „geaccrediteerde" voor de inlandsche taal, verbannen wegens, wat de Heer Rodriguez Demorizi zoo typeerend noemt, „el singular pecado", dat hij bij een huwelijk tusschen een Spanjaard en een Indiaansche vrouw als translateur was opgetreden.

Ongelukkigerwijze zijn al deze werken verloren gegaan; doch de inheemsche woorden welke verspreid in de kronieken te vinden zijn, zijn zorgvuldig door Emiliano en Emilio Tejera in de „Palabras indigenas de Santo Domingo" bijeengebracht. Ook in de Diccionario de Nebrija treft men dergelijke woorden aan.

Zout. Suiker.

Uit het volgende kan men zien dat deze twee West-Indische producten (voor wat

het zout betreft, was het ons uit de Curaçaosche geschiedenis al bekend) niet steeds even begeerde en gezochte handelsobjecten waren.

Ongeveer 25 jaren na de bezetting van Tortue schreef d'Ogéron, dat er daar een goede zoutpan was en er veel zout werd gegaard. Maar die pan was niet van eenige beteekenis wegens de groote hoeveelheid zout, die er te Hispaniola te krijgen was, welk eiland op een afstand van een paar mijlen van Tortue lag.

Klachten in zake de suiker dateeren reeds van 1692. De suiker heeft weinig waarde, zoo lezen wij, al de naties die koloniën bezitten „en remplissent l'Heurope; ainsi il y en aura toujours la moitié d'inutile".

Het was ook niet ongebruikelijk met suiker te betalen, „payer en sucre" zooals het heette. De betrokkenen moesten dan zelf trachten de suiker van de hand te doen; en zoodoende had de Graf gedurende vijf jaren niets getoucheerd. Ook andere ambtenaren en de geestelijken ondervonden dezelfde moeilijkheden. Namens de „officiers du Roy dans la souffrance" drong de Gouverneur er bij de Fransche Regeering op aan in dien toestand verandering te willen brengen.

Tot besluit een tweetal:

Merkwaardige uitlatingen.

Een Franschman Philips II koning van Spanje te hooren prijzen is geen gewoon verschijnsel. Ondenkbaar is het niet dat de ongunstige gezindheid jegens de Hollanders den Franschen Gouverneur du Casse in een missive van Mei 1692 aan Pontchartrain over Santo Domingo 't volgende in de pen gegeven heeft: „oustre qu'il y a des mines d'or et d'argent et il n'y eut que la sage politique de Philippe second qui ne voulut pas qu'elles fussent ouvertes, parce que les Hollandois dans leur soulevement

vinrent ruyner nombre de villes et de bourgs dans cette Isle et qu'ayant connu ses richesses, ils auroient porté leur veue d'en faire la conqueste".

Reeds uit oudere stukken blijkt, dat de Spanjaarden niet over de Hollanders te spreken waren. In een brief van den 25n Februari 1655 schreef Montemayor de Cuenca over de vijandelijkheid die de Hollanders in deze wateren bedreven;

„sobre las hostilidades que hazen los olandeses por estos mares sin embargo de las paces juntandose con franceses y yngleses".

Hun wrevel, dat de Hollanders den Franschen hulp verleend hadden bij het heroveren van het eiland Tortue, konden de Spanjaarden moeilijk verkroppen. Wij lezen nl. in dien brief: „El fiscal con vista desta carta y papeles que serremiten con ella dice que por ellos consta que Cornelio Pitrijs natural de Frilinga (Vlissingen) y otros olandeses ayudaron a los franceses despojados dela yslas dela tortuga en la ocasion que bolbieron arrecobrarla y les dieron porluora balas y otros peltrechos deguerra entodo locual ancontrabenido alo

capitulado en lo tratado de paces con los estados de olanda." (Colección Lugo).

Een weinig verheffend beeld van de wijze van oorlogvoering in West-Indië en van de schraapzucht van gezagsdragers en anderen hangt dezelfde Gouverneur in een schrijven van 1697 op: "La maniere dont la guerre s'y fait (verklaart hij) n'a pas d'exemple chez les Chrestiens; l'on ruyne tous les etablissemens et apres l'on dispose des colons envoyés en divers endroits, separés les femmes et les maris, et les enfans reduits a la mandisitté, comme il est arrivé a Saint Christophe et Marie-Galante et partie de cette colonie, et ce qui seroit arrivé partout ailleurs sy les esperances des ennemis avoient eu le succes. A la verité nous aurons commancé en la partie angloise de Saint Christophe et a l'Ysle de Saint Ustache occupé par les Hollandois la barbarie estant esgale. L'on dira, malheur aux vaincus, mais..... Dans de pareils troubles ceux en qui l'autorité reside, profitent ou esperent profiter. Le dieu le plus veneré de tout ce continent est le Bien, et personne n'y passe que pour s'enrichir."

Cornelis Ludovicus, Baron van Wijkerslooth

„Bezorger der overzeese zendingen“ 1844-1944

door M. D. LATOUR O. P.

Enkele maanden geleden was het honderd jaar geleden, dat de Hoogwelgeboren Hoogwaardige Heer Cornelius Ludovicus, Baron van Wijkerslooth, Heer van Schalkwijk, Bisschop van Curium in partibus infidelium, huisprelaat van Zijne Heiligheid Paus Gregorius XVI en Assistent bij de Pauselijke Troon, Commandeur in de Orden van den Nedelandsen Leeuw en van den Heiligen Gregorius, enz. benoemd werd tot Bezorger van de Overzeese Zendingen. Hiermede wordt bedoeld, dat hij belast werd met het behartigen van de belangen van de R.K. Missiën van Nederland in de Overzeese Gewesten.

Voor de Missiën in West-Indië droeg Mgr. van Wijkerslooth reeds zorg sinds 1823, maar in 1844 belast met de zorg voor de Missie in Oost-Indië, werd hem eerst toen bovengenoemde eigenaardige titel toegevoegd. Tegenwoordig noemen we zo iemand Missie-Procurator.

Na God heeft onze eerste Missiebisschop Mgr. Martinus Johannes Niewindt (1824-1860), voornamelijk aan dezen merkwaardigen man zijn steun, bescherming, aanmoediging, stuwkracht en succes te danken bij het stichten en consolideren van wat we vandaag de R. K. Curaçaose Missie noemen. Van Wijkerslooth is Niewindts leermeester geweest en altijd zijn trouwste vriend gebleven. Hoewel sterk bekoord om door tientallen voorbeelden aan te tonen,

wat deze man betekend heeft voor de Missie van Curaçao, menen wij toch ons te moeten beperken tot een korte levensschets van den adellijken Bisschop, aangezien ons artikel anders gevaar loopt de omvang van een brochure te krijgen. Pater Dahlhaus vermeldt enige levensbizonderheden in zijn bekend werk over Mgr. Niewindt, waarvan helaas zo weinig exemplaren op Curaçao aanwezig schijnen. Deze bizonderheden zijn ontleend aan het tijdschrift De Godsdienstvriend. De onze danken wij voornamelijk aan een artikel in het tijdschrift De Katholiek van 1851, tiende jaargang, twintigste deel.

Zijn jeugd.

Cornelius Ludovicus werd geboren te Haarlem, de 25ste Mei 1786. Zijn vader was de HWgeboren heer Mr. Henricus Jacobus baron van Wijkerslooth van Weerdesteijn; zijn moeder Anna Maria baronesse Ram van Schalkwijk. Enige dagen na zijn geboorte werd hij reeds door zijn godvruchtige moeder, ter gelegenheid van haar kerkgang, mede naar het heiligdom gebracht en den Heer toegewijd.

In het ouderlijk huis ontving hij de eerste opvoeding, waartoe inzonderheid hebben meegewerkt twee, om de revolutionaire vervolging uit hun vaderland gevluchte Franse priesters, de Wel Eerwaarde Heren Isnard, later pastoor van St. Pierre te

Amiens, en Lombal, die daarna pastoor geworden is te Steney, bij Verdun. Op veertienjarige leeftijd werd hij met een jongeren broeder (Jacobus Theodorus Henricus, in 1808, pas negentien jaren oud, auditeur bij de Staatsraad zijnde, overleden) de negende November van het jaar 1800, naar Wilkinghege, bij Munster gebracht. Daar hadden geëmigreerde Fransche priesters een huis van opvoeding en onderwijs opgericht hetgeen later verlegd werd naar Borgh. De herinnering aan dat verblijf zijner jeugd was den baron steeds dierbaar. Op 9 November 1851, daags voor zijn dood, sprak hij er nog over, hoe het juist een en vijftig jaar geleden was, dat hij het huis betrad, waarin hij de grondslag gelegd had van zijn eeuwige zaligheid, die hij nu spoedig in werkelijkheid hoopte te verwerven.

Roeping tot het priesterschap.

Terwijl hij in gemeld huis zijn voorbereidende studiën maakte, wijsbegeerte inclusief, ontwikkelde zich bij hem de neiging tot de geestelijke staat, hetgeen hij ook aan zijn ouders te kennen gaf. Niettemin werd goedgevonden, dat hij, na voleindigde studie te Wilkinghege, zich op de kennis van het recht zou toelagen. Dientengevolge ging de jonge baron van Wijkerslooth naar Brussel, waarheen, sedert de ondergang van de Leuvense Universiteit, een gedeelte van de studiën was overgebracht.

Daar studeerde hij twee jaar in de rechten, o.a. onder leiding van den heer van Gobbelschroy, vader van den gewezen minister van Koning Willem I. Maar de stem van God bleef roepen en hij begaf zich in Januari 1807 naar het theologisch seminarie te Warmond, waar hij zich met ijver op het beoefenen van de Godgeleerdheid en met nauwgezetheid op het leiden van het clericale leven toelagde. In 1811, de 25ste Juni, werd hij te Paderborn priester gewijd.

Spoedig daarop werd hij aangesteld tot professor aan het Groot Seminarie te Warmond. Reeds in October van hetzelfde jaar begon hij zijn cursus te geven. Hij heeft als hoogleraar verschillende takken van de theologie onderwezen, tot zijn bisschopswijding in 1833 en hij deed dit met zoveel ijver en energie, dat hij een ernstige overspanning opliep, waarvan hij de gevolgen lange tijd voelde.

Stichter van „Hageveld.”

Voor hem en zijn vrienden, die buitenslands hun opvoeding genoten hadden, moest het duidelijk zijn, dat er in Nederland iets ontbrak voor de Katholieken om zich te kunnen ontwikkelen en van de enige jaren vroeger verkregen gelijkstelling met de Hervormden het volle genot te kunnen verkrijgen, namelijk de gelegenheid om binnenslands tot de hogere studiën behoorlijk voorbereid te worden; en voor den professor in de Godgeleerdheid aan het Seminarie moest het duidelijk zijn, dat in de Hollandse Zending — vóór 1853 was Nederland een Missie-gebied — de middelbare studie van de jongelui, die zich tot de geestelijke staat voorbereidden, veel te wensen overliet. Vóór deze jongens hun intrede deden te Warmond, bestond er practisch geen contrôle over hen en moesten ze maar zien, dat ze ergens hun humaniora maakten. Een groot Seminarie zonder klein Seminarie voldoet niet aan de eisen, door de Kerk gesteld aan de opleiding van de aanstaande geestelijken, vastgesteld op het Concilie van Trente (1545-1563).

Deze en dergelijke overwegingen brachten een drietal vrienden er toe om de vestiging te ondernemen van een opvoedingsgesticht, dat als voorbereiding tot het Groot Seminarie dienen kon, dus wat wij noemen, een klein Seminarie. Dit waren de Wel-Eerwaarde Heren van Bommel, later Bis-

schop van Luik, van Niel en professor Wijkerslooth, die de eerste president werd van de nieuwe stichting. Het drietal kocht de hofstede Hageveld op, onder Velzen, en in 1817 kwam daar het Klein Seminarie tot stand, dat later eigendom werd van het Aartspriesterschap Holland en tot nu toe de voorbereidende leerschool is voor het Groot Seminarie van Warmond. De term „Aartspriesterschap” eist vermoedelijk enige toelichting. In Nederland werden na de hervorming de priesters, die tussen den apostolischen vicaris en de gewone pastoors stonden, aartspriester genoemd. De Hollandse Zending was in zestien Aartspriesterschappen verdeeld, na 1727 in negen. Deze regeling duurde tot het herstel der kerkelijk hiërarchie in 1853. Het klein Seminarie Hageveld is enige jaren gesloten geweest wegens de oprichting van het Collegium Philosophicum, onderafdeling van de Hogeschool te Leuven (1825-1830). Het moest dienen ter vervanging van de klein-seminariën met de bedoeling om uitsluitend aan deze Staatshogeschool de a.s. priesters voor te bereiden voor de studie in de Godgeleerdheid. De bisschoppen hebben dit collegium absoluut verboden. In 1829 stelde Willem I het bezoeken facultatief; in 1830 hief hij het op. Een en ander diende niet bepaald om de verhouding tussen den koning en zijn katholieke onderdanen te verbeteren.

Uitbreiding van Warmond.

Het gebouw van het Seminarie te Warmond was veel te bekrompen en ook ongeschikt om doelmatig vergroot en ingericht te worden. Men besloot tot het oprichten van een geheel nieuw gebouw. Grote sommen gelds waren daartoe nodig en werden van de gelovigen gevraagd. Professor Wijkerslooth trok zich het welslagen van deze onderneming zeer aan; hij werd haar voorpraak bij zijn familie en verschillende an-

dere aanzienlijke relaties. Niet gering is het gedeelte der toen verbouwde sommen, dat men aan hem te danken had. Om die reden gunde men hem de eer om de eerste steen van het nieuwe gebouw te leggen. In 1822 was de bouw voleind. Toen in 1843 dit gebouw aanzienlijk vergroot werd, heeft hij, maar nu als Bisschop, de eerste steen en de fundamenten van de nieuwe kapel gezegend.

Zorg voor de West-Indische Missiën.

In 1823 opende zich een nieuw veld voor zijn activiteit; toen begonnen namelijk zijn bemoeiingen met de kerkelijke zaken in onze West-Indische Bezittingen. In de kolonie Suriname was bijna geen spoor meer te vinden van onze heilige Godsdienst en de missionarissen Wennekers en van der Horst, sinds 1817 aldaar werkzaam, onderonden er nauwelijks iets anders dan bespotting en tegenwerking. Zij verkeerden tevens in de grootste armoede. Maar Wijkerslooth bemoedigde en ondersteunde hen; hij zorgde, dat in de plaats van de daar zo spoedig bezweken priesters anderen optraden: de WelEerwaarde Heren van der Weyde en de daarna zo beroemd geworden Grooff. Parallel hiermede liep zijn zorg voor de Missie van Curaçao. Hij was het, die ons pastoor Niewindt bezorgde met kapeiaan Eijssenbeil.....

In 1844 werd hij ook belast met de behartiging der kerkelijke belangen in onze Oost-Indische Bezittingen; van toen af was hij Bezorger der overzeese Zendingen.

Stichter van Huize „Katwijk”.

In 1830 begonnen zijn stichtingen te Hageveld en Warmond opnieuw te bloeien. In dat zelfde jaar, op 7 November, feest van Sint Willibrord, vatte hij het plan op, om voor diegenen onder de katholieke jeugd,

die van plan waren universitaire studiën te maken, een katholiek gymnasium op te richten. Het gelukte hem door aankoop eigenaar te worden van het „Huis te Katwijk” en op de zevende Juni 1831 opende hij het St. Willibrordus College te Katwijk aan de Rijn. In 1840 werd dit katholieke gymnasium overgenomen door de paters Jezuïeten, die in 1914 van plan waren deze inrichting over te plaatsen naar Den Haag. Nauwelijks waren de fundamenten gelegd, of de oorlog brak uit. Afbouwen en verhuizen moesten uitgesteld worden tot na 1918.

Vele vooraanstaande katholieken van Nederland hebben hun opleiding te danken aan de Paters Jezuïeten van Katwijk. Na het verplaatsen van de onderwijsinrichting naar den Haag, hebben de Paters Franciskanen het St. Willibrord College overgenomen en hebben er een missiecollege van gemaakt, waar toekomstige Franciskanermissionarissen worden opgeleid.

Bisschop van Curium.

De hoogste erkenning zou nu aan zijn verdiensten voor de Kerk ten deel vallen.

Op de 7 Februari 1832 benoemde Paus Gregorius XVI den Hoogleraar Cornelius Ludovicus, baron van Wijkerslooth tot bisschop van Curium i.p.i. De steeds eenzijdige politiek van Koning Willem I vertraagde eerst een tijd lang het effect van deze benoeming. Pas op 15 September 1833 werd de benoemde te Munster bisschop gewijd door Caspar Maximiliaan, Bisschop van Munster — dezelfde, die hem tijdens zijn verblijf te Wilkinghege het H. Vormsel had toegediend — geassisteerd door Clemens August, later Bisschop van Keulen, en den Baron de Beijer, wijbisschop van Keulen.

Spoedig na zijn wijding ving de Hoogwaardige Bisschop van Curium, overeenkomstig het inzicht van de Congregatie

tot Voortplanting van het Geloof, zijn rondreizen aan om overal het H. Vormsel toe te dienen. Na meer dan tweehonderd jaar van onderdrukking was dit weer de eerste maal, dat een Nederlands Bisschop aan Nederlandse katholieken de H. Sacramenten toediende. De eerste van deze reizen ging uit van Warmond, op de dertiende October 1833 en bepaalde zich tot het Dekanaat van Rijnland. In de volgende jaren doorkruiste hij herhaaldelijk het gehele gebied van de Hollandse Zending, binnen welke hij aan meer dan 211.000 gelovigen het H. Vormsel toediende. In die zelfde jaren wijdde hij jaarlijks gemiddeld twintig priesters en deze saeculiere geestelijken ontvingen van hem niet alleen de priesterwijding, maar ook alle daaraan voorafgaande kleine en groote wijdingen. Verder heeft hij zes Bisschoppen gewijd en heeft geassisteerd bij nog vier andere Bisschopswijdingen, waarvan een in April 1840 te Rome plaats had. De ijver van Nederlands katholieken om hun oude, vervallen en te klein geworden schuur- en huiskerken te vervangen door behoorlijke kerkgebouwen, riep hem tot de consecratie van drie en zeventig kerken, ongeacht het wijden van kerkhoven en het verrichten van een groot aantal andere pontificale plechtigheden.

Hoge onderscheidingen.

De vierde December 1839 ondernam de Bisschop van Curium zijn eerste reis ad limina Apostolorum (naar de graven der Apostelen Petrus en Paulus), met andere woorden: hij bracht zijn eerste officiële bezoek aan Rome en den Paus. Hij bereikte Rome op 31 Januari 1840, vertoefde er tot 28 April en bevond zich 20 Juni 1840 weer in Nederland. Als blijk van 's Pausen genegenheid had hij de benoeming ontvangen tot Huisprelaat van Z. H. en Assistent bij de Pauselijke Troon. Bij een tweede reis naar de

hoofdstad van de christenheid, in Januari 1847 ondernomen, werd hij benoemd tot Commandeur in de Orde van St. Gregorius.

In het najaar van 1840 had Koning Willem II, die na de troonsafstand van zijn vader (October 1840) rechtvaardig en billijk regeerde, Mgr. Wijkerslooth benoemd tot Commandeur in de Orde van den Nederlandsen Leeuw. Dit blijk van onderscheiding had te meer waarde, omdat het volgde op een groot blijk van vertrouwen, namelijk de benoeming tot lid van de Staatscommissie, die kort te voren was gevormd, om de klachten te onderzoeken, ingebracht tegen het openbaar onderwijs, en de nodig geachte voorstellen te doen. Het resultaat van zijn werkzaamheden, was wel niet aanstonds merkbaar, maar het opnemen van de vrijheid van onderwijs in de Grondwet na de herziening van 1848, mag zeker voor een gedeelte aan zijn pogen worden toegeschreven.

Zijn dood.

In de laatste maanden van zijn leven stichtte deze wonderlijke man nog een R. K. Wees- en oude-vrouwenhuis te Oegstgeest, waaraan hij aanzienlijke sommen heeft ten koste gelegd.

In de avond van de tiende November 1851 overleed hij op zijn buitenplaats Duinzigt onder Oegstgeest. Het Handelsblad schreef bij die gelegenheid over hem: „Hij was bij zijn leven een milddadig man, zonder dat hij daarbij op godsdienstige gezindheid lette. Niemand verliet zijn woning zonder beweldadigd te zijn. De stichting naast zijn woning, welke hij voor armen en ouden van dagen bestemd had en die meer dan een ton gouds zal kosten, heeft hij niet mogen tot stand gebracht zien; het is een nalatenschap welke zijn liefdewerk bekroont.”

Tot op de dag van heden (voor zover we althans weten in oorlogstijd) is het be-

heer van deze stichting toevertrouwd aan de Eerwaarde Zusters van Rosendaal, voor wier komst op Curaçao hij in 1841 zo krachtdadig gewerkt heeft. We lezen over de dood van Mgr. van Wijkerslooth in het „Leven van de Eerw. Mère Marie Joseph van Jezus, Stichteres van de Congregatie van Rosendaal, op blz. 315 en 316: „De hooggewaardeerde vriend en beschermer der Congregatie, Mgr. baron van Wijkerslooth, Bisschop van Curium overleefde die feestelijkheid (bedoeld wordt het gouden professiefest van Mère Joseph) niet lang. Sedert enige tijd was Z. D. H. lijdende aan een kwaal, die zijn sterke gezondheid deed wankelen en zijn krachten zozeer ondermijnde, dat Z. D. H. de tiende November van datzelfde jaar (1851) het eeuwig loon ging ontvangen in de ouderdom van vijf en en zestig jaar. Mère Joseph, die Z. D. H. een oprechte genegenheid toedroeg, schrijft in haar annalen als volgt: „Die grote Prelaat heeft in de laatste jaren zijns levens veel geleden. Al zijn handelingen en daden werden bespied en beknibbeld en om zijn grote godsvrucht werd Mgr. gevreesd en gehaat. Wij verliezen in Z. D. H. een edelen weldoener en trouwen beschermer der Congregatie en zijn derhalve zeer verplicht tot eeuwige dank en om dagelijks zo'n groten weldoener te gedenken.”

Reeds bij de eerste kennismaking in Mei 1839 hadden die twee grote zielen elkander begrepen. Beiden haakten naar de uitbreiding van het Rijk Gods in de zielen; geen wonder dus, dat wij hier een wederzijdse genegenheid vinden, zoals die aan de heiligen eigen is en die alleen Gods glorie en het heil der zielen beoogt.”

De Familie Ram van Schalkwijk.

Wij kunnen niet nalaten hier enige bijzonderheden aan te tekenen, betreffende de familie Ram van Schalkwijk, waartoe de

moeder van baron van Wijkerslooth behoorde.

Haar werden tijdens de Reformatie de heerlijke rechten van Schalkwijk ontnomen; niettemin bleef zij er altijd de naam van voeren. Eerst in 1821 heeft de HWgeb. Freule Timothea Maria Ram van Schalkwijk de heerlijkheid Schalkwijk door aankoop in de familie teruggebracht.

Op het kasteel te Schalkwijk was een kapel, waar tijdens de vervolging een priester met name van der Horst, de H. Mis las,

waartoe de katholieken heimelijk werden toegelaten. Op zekere dag drong men het kasteel binnen en nam den priester gevangen. Hierop volgde een te Utrecht geveld vonnis, waarbij de WelEerw. Heer v. d. Horst uit het land verbannen werd en de sloping van het kasteel te Schalkwijk geboden werd. Het vonnis werd ten uitvoer gelegd. Niet alleen de priester vertrok, maar ook de familie Ram van Schalkwijk, die toen enige tijd in Spanje heeft gewoond.

DE ZONDE

Groote God,
 Gij houdt gestrekt
 de vuur-hoepel der zonde,
 waardoor ik spring
 ik, smart-volle clown,
 zoodat mijn gezengde ziel
 vol bloed, vol wonde,
 met verduisterden kreet,
 ten gronde
 viel . . . .
 O, neen, in het net
 – de barmhartige mazen –
 dat elk engel mij strekt,
 val ik; lenig en zacht.
 Laat, laat de circus nog razen;
 ik rust in het net,
 zonder klacht.

Karel van den Oever.

Lepra op de Nederlandsche Antillen.

door A. VAN DER SAR.

Gouvernements - internist Curaçao N.W.I.

Over het voorkomen van lepra in vroeger tijden op de Nederlandsche Antillen is heel weinig bekend.

De Nederlandsche Antillen zijn te onderscheiden in twee groepen nl. De Bovenwindsche eilanden: Saba, St. Maarten (Ned. Ged.) en St. Eustatius; en de Benedenwindsche eilanden: Aruba, Curaçao en Bonaire.

De eerste gegevens over lepra op de Bovenwindsche eilanden gaan terug tot plus minus 1764. Gedurende de Fransche bezetting van de eilanden St. Maarten en St. Eustatius werd een leprozerie gesticht op de „Five Islands“ bekend onder den naam van „Hen and chickens“. Deze eilanden zijn gelegen tusschen St. Maarten en St. Barth's. Op het grootste eiland (the Hen) zijn de fundeeringen van het gesticht nog te vinden. (1). Toen de Franschen (1780) vertrokken werden de lepralijders overgebracht naar een van de kleine eilandjes bij Guadeloupe, vermoedelijk „Isles des Saints“. Later zouden visschers van die eilanden terugkomen en op deze wijze nieuwe infecties tot stand brengen.

Van voor 1764 is praktisch niets bekend en kunnen wij alleen afgaan op hetgeen wij weten van de omliggende eilanden. Op Santo Domingo was volgens Ehlers (2) reeds in 1500 lepra aanwezig, waarschijnlijk door den slavenhandel uit Afrika geïmporteerd; hierbij komt nog, dat de zeeleden die deze eilanden bezochten hoofd-

zakelijk Spanjaarden en Portugeezen waren, onder wie de lepra ook nog regelmatig voorkwam, vooral in dien tijd. De slavenhandel naar St. Eustatius is omstreeks 1644 begonnen want in een brief aan de Kamer van Zeeland in 1644, verzochten Claas Cornelisse Brouckaart en Johan Snouck hun 200 á 300 slaven te leveren voor hunne colonies op St. Croix en St. Eustatius en zij boden aan die desverlangd ze zelf van Angola te laten halen (3).

Een derde mogelijkheid is dat de Portugeesche Joodsche families die ook hun slaven meebrachten, er toe bijgedragen hebben lepra te importeeren.

Resten van een synagoge uit dien tijd zijn nog steeds op St. Eustatius te vinden (4).

In 1801 werd tijdens de Engelsche bezetting een maatregel uitgevaardigd met de bedoeling de leprozen in hun eigen woningen te isoleeren. In deze mededeeling welke op 28 Mei 1801 werd afgekondigd op St. Eustatius spreekt men van „persons having the leprosy or other infectious diseases show themselves daily in the public road“ (5).

In 1803 werd het op straat verschijnen van de leprozen strafbaar gesteld, omdat zij, die aan leprosy of diergelijk soort ziekten laboreerden dagelijks het verbod om zich op straat te vertoonen, overtraden“. Er werd op deze overtreding door den toenmaligen Bataafschen Gouverneur, Albert van Heiningen, een boete van 25 Pesos van

achten (patacon) gesteld. (Een peso-Fl.2). Dezelfde maatregelen waren geldig voor St. Maarten en Saba. Van Saba is echter bekend dat het eerste geval van lepra zich voordeed omstreeks 1840 en binnengebracht werd uit St. Kitts. Op St. Maarten werd in 1817 de boete op de overtreding verzwaaard en gebracht op 50 Pesos van achten (Publicatie 1817 No 6, Art. 30) (5).

In 1823 werden op St. Eustatius (Publicatie No 24. 1823) (5) verdere maatregelen ter isolatie getroffen en van af dien tijd zouden de gestichten op Sint Maarten en Sint Eustatius stammen. Het waren oude warenhuizen van de West-Indische Compagnie als zoodanig ingericht. Op Sint Maarten was dit gesticht gelegen op Back of Point Blanch, ongeveer 1¼ mijl vanaf Philipsburg en op St. Eustatius te Western Point, - 1½ mijl van Oranjestad.

Overblijfselen van deze gestichten zijn nu nog aanwezig.

De eerste opgaven over het aantal leprozen op de Bovenwindsche Eilanden vindt men vanaf 1869 (6) te weten: op St. Maarten 16 en op St. Eustatius 15. Het aantal lepragevallen is vroeger op de Bovenwindsche eilanden altijd grooter geweest dan op de Benedenwindsche. Of dit nu kwam door de grootere regenval of doordat er minder sterk de hand aan de geldende bepalingen werd gehouden, is niet te zeggen, waarschijnlijk, beide. In 1903 werd het aantal gestichten voor de Bovenwindsche eilanden teruggebracht op 1 (Publicatieblad 1902 No. 28). Het leprozen-gesticht op Sint Maarten, dat in zeer bouwvalligen toestand verkeerde, werd opgeheven en de 2 leprozen die er toen waren, werden overgebracht naar St. Eustatius. In 1920 werd de leprozerie op St. Eustatius eveneens opgeheven en van af dien tijd worden alle leprozen van de Bovenwindsche als van de Benedenwindsche eilanden opgenomen in de leprozerie Zaquito te Curaçao.

Over lepra (in Papiamentoe: Laster geheeten) op de Benedenwindsche eilanden is iets meer bekend. De oorspronkelijke bewoners van deze eilanden waren Indianen, waarvan aangenomen wordt, dat deze niet aan deze ziekte leden. Het is bekend dat deze Indiaansche stammen door de Spanjaarden werden meegenomen; later zouden echter weer eenige families hiervan terugkeeren naar het eiland Curaçao. Na de bezetting door de Hollanders bestond reeds in de eerste helft van de 17de eeuw het plan de particulieren op de Caraïbische eilanden van slaven te voorzien en in 1639 sloot de Kamer van Zeeland een overeenkomst voor de levering van een aantal slaven voor Curaçao (3).

De handel in slaven werd op Curaçao hoofdzake lijk gedreven met Cartagena (Colombia) destijds Cartagena de Indias. en La Vela de Coro. Rogers and Muir (7.) vertellen in hun boek dat de lepra in Colombia zich snel van uit Cartagena verspreidde als gevolg van het groote aantal slaven dat geïmporteerd werd. In de levensbeschrijving van St. Petrus Claver (1585-1654), (8), die het grootste deel van zijn leven in Cartagena gewerkt heeft, vindt men een beschrijving van de toestanden die er toen heerschten. De lepralijders waren in een hospitaal, buiten de stad opgenomen; dit was omstreeks 1627. Het laat zich dus heel goed indenken dat de lepra uit Cartagena werd geïmporteerd. Wel was er medisch toezicht op de slavendépoten. Zoo was D. van der Sterre, Med. Doct., omstreeks het begin van de tweede helft van de 17de eeuw op Curaçao als zoodanig aangesteld.

Uit zijn boek (9) blijkt dat hem het ziektebeeld van de lepraïnfectie bekend was.

Een andere mogelijkheid is dat de Portugeesche families, die in 1659 met hun slaven uit Brazilië kwamen, op dezelfde wijze als in Suriname, de lepra meebrachten. Dit zijn alle veronderstellingen. De eerste vast-

gelegde gegevens over het voorkomen van lepra op Curaçao vindt men onder Gouverneur Faesch (1740-1758).

Men wilde de melaatschen toen (in 1750) afzonderen op het zogenaamde Schapeneiland (het tegenwoordige Koningsplein), doch tot uitvoering van dit plan is het niet gekomen. (10) Eerst 20 jaar later, in 1770, zou dit onder Gouverneur Rodier (1758-1781) een vastere vorm aannemen, daar de Lazarus-ziekte - „die door den goedertieren Heeren God zelf het menschedom aanbevolen werd zorgvuldig te vermijden“ zich hoe langer hoe meer op 't eiland verspreidde (10). De Gouverneur en raden besloten de onvermogenende lijders af te zonderen en hen ter verpleging op te nemen in een hospitaal. Er werd daartoe door middel van een plakkaat, een beroep gedaan op de liefdadigheid van de burgerij welke zich niet onbetuigd liet. De inschrijving bracht Fl. 26.000 op. Het duurde echter nog tot 1779 voor de beschikbare gelden geïnd werden. Twee jaren later was het gesticht eenige honderden meters ten Westen van het Riffort op het Rif en aan zee gelegen, gereed. Krankzinnigen en leprozen werden, alhoewel gescheiden, in één inrichting opgenomen (5).

In zijn beschrijving van dit eiland uit het jaar 1836, geeft Teenstra in Dl. I bldz. 69-70 ook een beschrijving van het Lazarushuis, en zegt daar:

„Het Rif verder westwaarts langs wandelende, komt men aan het dol- en leprahuis, zijnde in drie afzonderlijke verblijfplaatsen afgedeeld, terwijl de oppasser van hetzelfde in een klein huisje aan den westkant woont. Toen ik maandag, den 25 November 1833, met een klein pontje derwaarts voer vond ik in het oostelijke gedeelte van dit gesticht, de kamers voor de krankzinnigen, in welke zich twee geketende mannen bevonden, waarvan de een altoos bezig was, met eene gelijkenis van stroochoeden te maken.

Het middelste gedeelte van dit Lazarushuis was een plein met hooge muren, op hetwelk eenige besmette personen aanwezig waren; echter kon ik van de vijf hier opgesloten mannen slechts bij één neger met name Ossé, de werkelijke Boassie (Suri naamse naam voor lepra) herkennen, hebbende dit in zulk een hoogen graad, dat hij geen enkelen teen of vinger meer had. De anderen waren in een hoogen graad veneriek, terwijl ook een lamme gecondemneerd was, om zijn leven in dit pesthol te moeten eindigen.

Het westelijke gedeelte was een dergelijk plein met even zulke gaten of kamertjes in de rondte, bestemd voor besmette vrouwen; hier waren drie bejaarde vrouwen en twee kinderen; eene dezer vrouwen had de knobbel, en de beide kinderen de natte Boassie; eene andere zonder neus was zeer veneriek.“

Broes van Dort geeft over de plakkaaten van Gouverneur Rodier verdere bijzonderheden: „Alle onmachtige (armlastige) blanken, die zelve niet wegblijven of door hun bloedverwanten niet terug gehouden kunnen worden van het bezoeken van openbare plaatsen en wegen, moeten zich binnen den tijd van zes weken bij hun armbesturen aanmelden. De blanke meesters moeten van hun aan lepra lijdende slaven opgave doen ter secretarie. De vrije negers en Mulatten moeten zoowel voor zich zelve, als zij aan lepra lijden, als voor hun slaven zoo deze lepreus zijn, opgave doen aan de officieren, waaronder zij ressorteeren; op het verborgen houden en niet aangeven van lepralijders was strafgesteld, „na mérite“. De officieren der vrije negers en Mulatten werden aangespoord scherp uit te zien naar eventueel aanwezige leprozen. etc.“

Op de 16 Februari 1781 werd een nieuw plakkaat uitgevaardigd met het doel nu ook de lepralijders in het Lazarushuis op

te nemen, het bevatte onder andere de volgende bepalingen: Alle onvermogenende blanken die te huis niet willen of kunnen geïsoleerd blijven of althans niet terruggehouden kunnen worden van het bezoeken van openbare plaatsen en wegen, zullen aldaar opgesloten worden; voor de gekleurde bevolking was de opnemingsplicht verplicht. Hielden de blanken de zieke slaven thuis dan werden zij beboet met 100 pesos ten voordeele van het gesticht. Zij, de kleurlingen, die hun slaven of vrienden terughielden of niet op de eerste waarschuwing naar de leprozerie lieten brenghen werden „aan den lijve gestraft.“ Het was ten strengste verboden, om lepralijders, die men op straat ontmoette, aalmoezen te geven, op boete van 25 pesos, ten voordeele der stichting. Het aantal lijdenden aan de „Lazarusziekte“ was niet groot; in 1815 waren er 11 op de 8 a 9000 inwoners.

Zoals ik reeds eerder mededeelde werden de krankzinnigen en de leprozen de eerste tijd in eenzelfde inrichting-al was het dan in gescheiden afdeelingen-opgenomen. Dit duurde tot 1809, toen door de Engelschen een afzonderlijk krankzinnigengesticht werd opgericht. Toch zouden de leprozen nog eenmaal te zamen met krankzinnigen verpleegd worden nl. op 23 September 1877 werd de leprozerie door een orkaan, gepaard gaande met een zeebeving, volkomen vernield. Drie van de vier verplegende zusters kwamen daarbij om het leven; van de lepralijders werd niemand vermist. De lepralijders werden toen opgenomen in het Krankzinnigengesticht „Monte Cristo“, gelegen aan de Roode weg (op de plaats van 'de tegenwoordige ambachtsschool).

Bij het zoeken naar een nieuwe isoleer-inrichting werd eerst overwogen de Plantage „Cas Coral“ als zoodanig in te richten, doch daar deze midden in het eiland

lag („Van Engelen“) en niet aan de zee, werd hiervan afgezien. (11). In 1880 werd het terrein Zaquitó aangekocht, om aldaar een nieuwe leprozerie te bouwen; het duurde echter twee jaren voordat het gesticht in gebruik genomen kon worden, hetgeen in Februari 1882 geschiedde. (de juiste datum is niet meer bekend) 12 patienten werden er toen in overgebracht. De naam Zaquito is afkomstig van den eigenaar van het land: Isaak Chapman, de voornaam Isaak wordt in de omgangstaal afgekort tot Zaqui-resp. Zaquito. (12)

De structuur van het gesticht zou blijven bestaan tot 1936, toen door Dr. P. I. Henriquez (13) de huisvesting op meer moderne wijze werd ingericht. Het paviljoen systeem werd toen doorgevoerd; iedere patient kreeg zijn zit-slaapkamer met eigen badkamer (douche) en W. C., benevens een stukje grond, dat al of niet naar eigen verlangen bewerkt kon worden. Daarnaast werd zorg gedragen voor aparte steriliseerinrichting van vaatwerk en kleeren om besmetting van het verplegend personeel te voorkomen, zooals vroeger volgens de mededeeling van Pater Delgeur nog al eens voorkwam; in 1898 bij zijn bezoek aan Curaçao waren er drie zusters melaatsch, terwijl een der Curaçaosche Bisschoppen — Monseigneur Joosten — als melaatsche gestorven is. (14).

Ook thans zijn er nog twee Zusters, waarvan eene die reeds 18 jaren aan deze ziekte lijdt.

In vroeger tijden werden de patienten niet behandeld. Uit de rekeningen van de weesmeesteren blijkt dat alleen geld voor de opzichter en voor kleeding en voeding van de leprozen werd uitgetrokken. Wel was het bekend dat de lijders gaarne in de zee gingen baden, daar dit door hen als aangenaam voor hun wonden werd onderhouden.

In het begin van de 19de eeuw werd op

Sint Maarten geprobeerd de leprozen te genezen met een olie geperst uit de zaden van de physic-nut tree (*Jatropha curcas* L.) Deze olie (oleum infernale) werkt op de

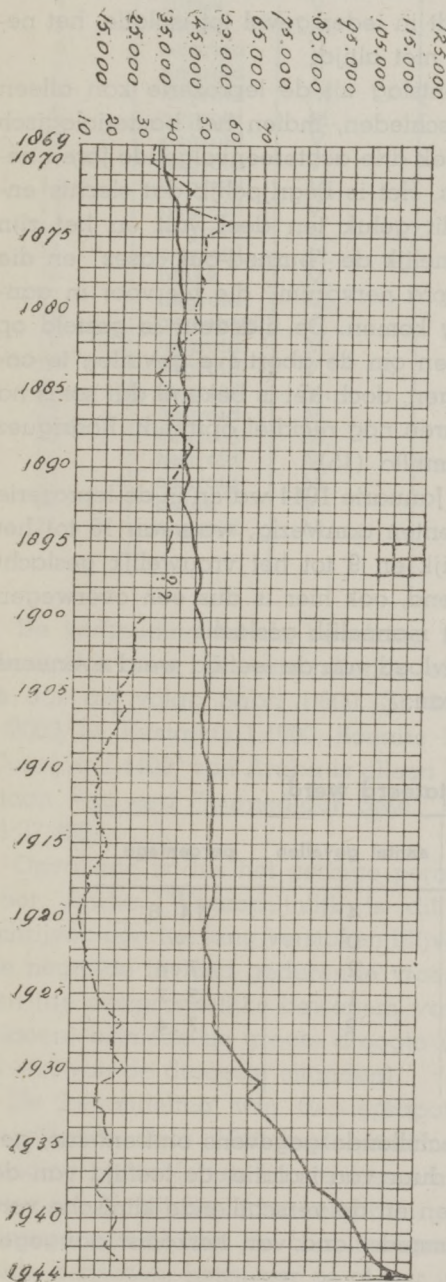
zelfde wijze als croton-olie doch veel zwakker. Het resultaat was echter dat enige hieraan overleden; de hevige pijnen die het middel veroorzaakte stond het algemeen gebruik in de weg.

Op Curaçao werd in dien tijd door de Spanjaarden het volgende eigenaardige middel toegepast: zij wikkelden de lijdens in versch geslacht vee, aan deze behandeling werd groote waarde gehecht; laconiek volgt hierop: de Raad vond zelfs zich genoodzaakt den verkoop van vleesch, tot dat doel gebruikt, te verbieden." (5)

De verpleging van deze mensen werd op Curaçao sinds 1 Augustus 1856 verzorgd door de Eerwaarde Zusters van de Congregatie van Breda „Alles voor Allen". Dit geschiedde op verzoek van Gouverneur van Lansberge, daar tijdens zijn bezoek aan dat gesticht gebleken was, dat de menschen gebrek leden aan voedsel en kleeding en de behandeling alles te wenschen overliet. (11)

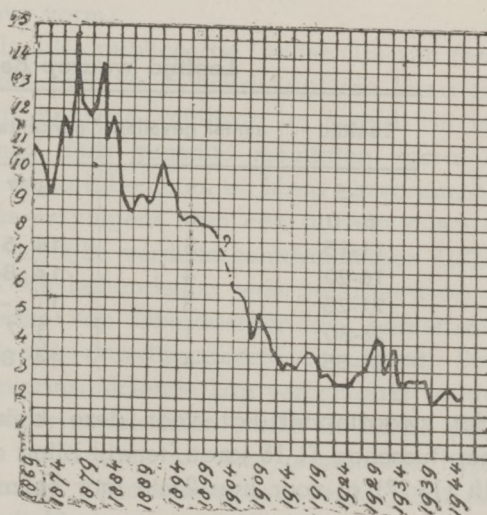
De eerste gegevens over het aantal lepragevallen voor de Benedenwindsche eilanden dateeren van 1863, het aantal was

TOTALE BEVOLKING.

Tabel I
Grafische voorstelling van de verhouding tusschen het totaal aantal gevallen van lepra en 't totaal der bevolking van de Nederlandse Antillen vanaf 1869 tot 1 Jan 1944.

Tabel II

Aantal gevallen van lepra per 10.000 inwoners

toen 8 op een bevolking van 19144 voor Curaçao. Het grootste aantal, - voor de Nederlandsche Antillen, - wat ik gevonden heb, was in 1876. n.l. 61: 15 op Curaçao, 28 op St. Eustatius en 18 op St. Maarten; dit op een totale bevolking van 41.492. dwz. 14,8 op 10.000 inwoners.

De verhouding tusschen de totale bevolking van de Ned. Antillen en het totaal aantal lepra gevallen, vanaf 1869 tot 1 Januarije 1944, is weergegeven in **tabel 1**. Het aantal lepragevallen over de jaren 1899, 1900, 1901, is niet bekend en aangegeven door een?

In **tabel 2** wordt weergegeven het aantal lepragevallen op iedere 10.000 inwoners.

Uit deze laatste curve blijkt wel heel duidelijk welk een gunstige invloed de gedwongen isolatie heeft gehad, welke invloed in de toekomst minder zal worden al naar gelang de leproserie steeds meer ingebouwd zal worden en op deze wijze binnen de bebouwde kom zal komen te liggen, waardoor contacten met buitenaf meer waarschijnlijk mogen worden geacht.

De opneming in de leproserie is wettelijk geregeld door een verordening op besmettelijke ziekten, welke bepaalt dat ieder geval van lepra aangegeven moet worden,

waarna de patient door een commissie van drie geneeskundigen klinisch en bacteriologisch wordt onderzocht. Het bacteriologisch onderzoek geschiedt van het neuslijmvlies, prikkelserum van de huid, dikke druppel bloed uit de vinger en uit het oorlel. Het positieve bacteriologisch onderzoek lijdt in ieder geval tot isolatie, het negatieve niet altijd.

Het ontslag uit de leproserie kan alleen dan geschieden, indien het bacteriologisch onderzoek drie achtereenvolgende jaren negatief is. Het is begrijpelijk dat slechts enkelen dit geluk ten deel valt en het zijn voornamelijk de "burned-out cases" en die met "lepra nervorum" die hiervoor in aanmerking komen. De tijdsduur is gesteld op drie jaren om de abortieve gevallen te ondervangen, doch het is bekend dat soms na 10-20 jaren nog recidief optreedt. Rodriguez and Plantilla (15)

Op 1 Januarije 1944 waren in de leproserie 27 patienten aanwezig, waarvan 18 tot het mannelijk en 9 tot het vrouwelijk geslacht behoorend, ook hier is dus een overwogen van het mannelijk geslacht.

De invloed van de leeftijd werd eveneens nagegaan:

Leeftijd waarop de ziekte geconstateerd werd.

Leeftijd	aantal gevallen	percentage	Leeftijd	aantal gevallen	percentage
1-5	1	3.7	36-40	4	14.8
6-10	0	-	41-45	0	-
11-15	5	18.5	46-50	2	7.4
16-20	4	14.8	51-55	1	3.7
21-25	3	11.-	55-60	2	7.4
26-30	1	3.7			
31-35	4	14.8			

Het zwaartepunt ligt voor deze kleine groep tusschen 11-15 jaren, terwijl bijna de helft (13:27) al voor hun 25ste jaar besmet is.

In de hier onder volgende tabel worden

de verschillende gegevens omtrent ras, geslacht, duur van isolatie, de leeftijd van de patienten en de verschillende klinische vormen alsmede land van herkomst aangegeven.

Naam	Ras	Geslacht	Leeftijd	Isolatie in jaren	Afkomstig van	Klinische vormen
1	negroid	M.	54	40	Curaçao	lepra nervorum
2	negroid	M.	57	40	Bonaire	lepra nervorum
3	negroid	M.	54	28	Bonaire	lepra mixte
4	blank	V.	64	18	Nederland	lepra tuberosum
5	blank	M.	47	16	Curaçao	lepra tuberosum
6	negroid	V.	41	16	Curaçao	lepra mixte
7	negroid	V.	20	16	Curaçao	lepra tuberosum
8	negroid	M.	45	10	Curaçao	lepra mixte
9	negroid	M.	62	9	Curaçao	lepra mixte
10	negroid	V.	50	12	Venezuela	lepra tuberosum
11	negroid	V.	56	10	S. Domingo	lepra tuberosum
12	negroid	M.	41	5	St. Eustatius	lepra maculosum
13	negroid	V.	18	6	Curaçao	lepra mixte
14	negroid	M.	31	5	Curaçao	lepra maculosum
15	negroid	M.	37	4	Saba	lepra tuber. et maculosum
16	blank	M.	23	4	Colombia	lepra maculosum
17	negroid	M.	25	4	Curaçao	lepra mixte
18	gemengd	V.	16	4	Bonaire	lepra mixte
19	negroid	M.	16	4	Curaçao	lepra tuberosum
20	negroid	V.	60	4	St. Maarten	lepra tuberosum
21	negroid	M.	36	3	St. Maarten	lepra mixte
22	negroid	M.	26	2	Saba	lepra tuberosum
23	negroid	M.	21	1	Curaçao	lepra nervorum
24	negroid	M.	38	1	Suriname	lepra mixte
25	negroid	M.	21	1	Suriname	lepra nervorum
29	blank	V.	58	1	Curaçao	lepra maculosum
27	negroid	M.	12	1	Curaçao	lepra tuber. et maculosum

De verhouding tot de bevolking in honderdtallen voor de verschillende eilanden is dus als volgt: Saba 1:600, St. Maarten 1:2000, St. Eustatius 1:1000, Bonaire 1: 1900, Curaçao 1:4400, van Aruba is alleen het bestaan van een "burned-out case" bekend (1:37.300).

Opvallend is dus het geringe percentage voor Aruba. Waarschijnlijk is dit toe te schrijven aan het lang verstoken blijven van de negroïde invloed gedurende vroeger jaren (de oorspronkelijke bewoners waren Indianen) alsmede de groote droogte (Aruba is een van de droogste eilanden).

De behandeling van de leprapatiënten geschiedde voor 1940 met vitaminerijke voeding, gisttabletten, hooge dosseering van vitamine B₁ bij de lepra nervorum, gecombineerd met de van de chaulmoogra afgeleide derivaten, hetzij per os of per injectie

of beide.

Gunstige resultaten werden verkregen met het kleefpleisterverband bij de ulceratieve vorm.

In 1941 publiceerde Collier (16) zijn resultaten over de behandeling van lepra met het diphterie antitoxin en toxoid. Hij verkreeg deze gunstige resultaten vooral bij de lepra tuberosum en lepra nervorum, ook was er volgens hem een gunstig effect op de pijnlijke verdikte zenuwstammen (17).

Deze behandeling was gebaseerd op de theorie van Oberdoerffer, dat bijnierinsufficiëntie praedisponereert voor lepra. Deze bijnierinsufficiëntie kan veroorzaakt worden of door sapotoxinen welke in zekere planten voorkomen, of door glandulaire hypofuncties. Zij maakten een vergelijking met de diphterie, waarbij het lichaam antilichamen vormt, terbestrijding van het toxine,

waarvan wij weten dat het de bijniere beschadigt. Zij dachten door middel van het diphterieantitoxin en het toxoid het lepratoxine te neutraliseeren en de leprareacties op die manier te voorkomen. Na de eerste zeer optimistische publicatie van Collier volgden al spoedig de teleurstellende mededeelingen. o. a. Araujo (18), Faget and Johansen (19), Mc Kean (20) en Davison & Grasset (21).

Deze laatsten constateerden slechts verbetering in 6.94%, in tegenstelling tot Colliers 50% of meer.

De bijnierinsufficiëntie-symptomen werden door hen niet gevonden, in 100 onbehandelde gevallen vonden zij een normale bloeddruk, terwijl in 8 gevallen het post-mortem onderzoek van de bijniere geen anatomische afwijkingen vertoonde.

Muneuchi (22) echter vond het tegenovergestelde, hij constateerde wel degelijk afwijkingen in de bijniere, n.l. van de 150

secties, in 98% van de gevallen met lepra tuberosum, in die met lepra nervorum en maculosum echter nooit. Klingmuller (23) neemt aan dat de bronsachtige verkleuring van de huid veroorzaakt wordt door een functiestoornis van de bijniere.

Onze eigen resultaten, met het diphterietoxoid, zijn vereenigd in onderstaande tabel; zij moeten als teleurstellend worden beschouwd. Als criterium gold de uitslag van het bacteriologische onderzoek, 16 patiënten werden behandeld, alleen de huidtest gaf eenige verbetering te zien. Klinisch gaven alleen 3 patiënten aan dat zij minder pijn in de zenuwstammen hadden en dat het gevoel iets verbeterd was. In één geval trad een lepra reactie op gedurende de behandeling, 9 maal werd geen verbetering geconstateerd en van 4 patiënten kan gezegd worden dat klinisch hun toestand is verergerd.

Uitslagen van het bacteriologisch onderzoek vóór en na de behandeling met diphterie toxoid.

aantal patienten		vóór de behandeling		na de behandeling	
		positief	negatief	positief	Negatief
neusslijm	16	11	5	10	6
prikkelserum	16	14	2	11	5
bloedvinger	16	12	4	12	4
bloedor	16	11	5	11	5

De patiënten werden een jaar lang vanaf Augustus 1944 behandeld waarbij de methode gevolgd werd zooals aangegeven door Collier.

Gedurende deze behandeling en daarna werd een onderzoek ingesteld naar het voorkomen van lues bij onze leprapatiënten. Over de waarde welke men moet hechten aan deze positieve serologische reacties, is reeds veel geschreven doch men is het er wel over eens dat **lepra per se** positieve reacties kan geven.

Soule (24) onderzocht 615 sera, 15% hiervan gaf een positieve Wassermannreactie en 31% een positieve Kahn.

Lipsic (25) vond de Kahnreactie in 68% van de gevallen positief, in vergevorderde stadia 90%.

Uit deze tabel volgt dat zowel de Wassermann-als de Kahnreactie positief waren in 42%; doch statistisch gesproken is het aantal onderzochte sera te klein om hieruit een conclusie te trekken; hetzelfde geldt voor de globuline fractie.

Reactie	aantal onderzochte sera	Uitslagen				
		positief	twijfel- achtig	negatief	per cent negatief	per cent positief
Wassermann	26	11	5	10	38	42
Kahn	26	11	3	12	46	42
sera waarin beide reacties gelijk waren.		8	1	7		

De globuline fractie van het serum is bij lepra verhoogd; deze werd hier onderzocht door middel van de Takata-Ara reactie, de goudsolcurve, in de formogel en de globuline test.

Yano and Asano (26) verrichtten de Takata-Jezler reactie in 154 lepra sera; de

reactie was positief in 67%, bij lepra nervorum 50%, bij lepra maculonervorum 65%, lepra tuberosa in 82% en bij lepra mixta 100%.

Postmus (27) hecht dan ook groote waarde aan deze reactie bij epidemiologische onderzoeken.

Reacties	aantal onderzochte sera	Uitslagen				
		positief	twijfelachtig	negatief	per cent negatief	per cent positief
Takata-Ara	26	24	-	2	8	92
goudsol 1)	26	22	2	2	7.5	84.5
formogel	26	4	4	18	69	15
globulinetest	26	4	1	21	80.7	15

1) Voor de goudsol bepalingen werd gebruik gemaakt van de citraatgoudsol van Borowskaja. Deze goudsol werd, tezamen met Mejuffrouw C. A. J. von Freitag Drabbe, M. T. welke de technische assistentie verleende in deze, geschikt gemaakt voor serumbe-palingen. (27)

De formogelreactie was 4 maal sterk positief (+ + +) Deze reactie wordt positief zodra de totale hoeveelheid van het globuline stijgt boven de 3.8%, iedere stijging van een harer fracties kan aanleiding geven tot een positieve formogel. Bij de globuline-test is dit niet het geval; deze wordt waarschijnlijk veroorzaakt door een

verhoogd euglobiline gehalte, een sterke (+ + +) reactie werd nooit waargenomen.

Bij één patiënt met lepra maculosum waren alle reacties negatief.

Tusschen de Takata-reactie en de goudsolcurve blijkt een duidelijke parallel te bestaan.

Samenvatting.

Er wordt een overzicht gegeven betreffende de beschikbare historische gegevens over het voorkomen van lepra op de Nederlandsche Antillen. Lepra werd op de Bovenwindsche eilanden uit Afrikaansche havens o.a. Angola, binnengebracht door de slavenhandel via de omliggende eilanden.

Op de Benedenwindsche eilanden waarschijnlijk via Zuid-Amerika, Cartagena de Indias (Colombia). Uit de verzamelde gegevens vanaf 1869 tot op heden blijkt dat de verhouding lepralijder tot bevolking gedaald is van 10.8: 10.000 tot op 2.2: 10.000. De invloed van ras, klimaat en leeftijd werd nagegaan. De luetische reacties bleken in

42% positief te zijn.

Een onderzoek werd ingesteld naar de globulinefractie van het serum. De Takata-reactie en de goudsolcurve bleken in deze parallel te gaan.

De resultaten verkregen met de behandeling van diphterie toxoid moeten als teurstellend worden beschouwd.

De Wassermann-Kahn reacties werden onderzocht op de bacteriologische afdeling van het laboratorium Openbare Gezondheidsdienst door Dr. A. W. Pot. De Takata — Ara reacties werden verricht door S. B. Goei van de chemischpharmaceutische afdeling van het laboratorium van den Openbaren Gezondheidsdienst.

GERAADPLEEGDE WERKEN

- 1.—S. J. KRUYTHOFF.—Persoonlijke mededeeling.
- 2.—EHLERS.—I. c. Rogers and Muir, p. 7.
- 3.—J. H. J. HAMELBERG.—De Nederlanders op de West-Indische eilanden, II, p. 72. Gedrukt en uitgegeven bij J. H. de Bussy, Amsterdam. 1909.
- 4.—S. J. KRUYTHOFF.—The Netherlands Windward etc. Sec. Edition. p. 26. Printed. by Beresford Browne, Antigua. B. W. I. 1939.
- 5.—T. BROES VAN DORT.—Een en ander over lepra in Nederland en zijn kolonien, Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde, 1897, deel 1. pp. 384-391.
- 6.—Koloniale Jaarverslagen Curaçao van 1870-1930.
- 7.—ROGERS and MUIR.—Leprosy. p. 7; Sec. Edit Williams and Wilkins Cy. 1940
- 8.—GABRIEL LEDOS, SAINT PIERRE CLAVER.—(1585-1654), p. 92. Paris. Victor Lecoffre. 1923.
- 9.—DAVID VAN DER STERRE.—Zeer Aenmerkelijke Reysen gedaan door Jan Erasmus Reyning. 1691, bewerkt door L. C. Vrijman. 1937. p. 67.
- 10.—J. H. J. HAMELBERG.—p. 184.
- 11.—Gouden Jubileum der Dominikaner Missie op Curaçao W-I. 1870-1920. pp. 129-1-135 N. V. Centrale Drukkerij-Nijmegen.
- 12.—"Verzameling W. M. Hoyer, Curaçao".

- 13.—HENRIQUEZ.—Jaarverslagen Departement Openbare Gezondheidsdienst 1936, p. 17 en 1937, p. 11.
- 14.—West-Indische Schetsen, Uit de Dominicaner-Missiën van Curaçao en Portorico. p. 11.
- 15.—RODRIGUEZ and PLANTILLA.—l. c. Editorial Board, The abortive case. The International J. Leprosy, Vol.3, No 2. 1935. p. 354.,
- 16.—D. R. COLLIER.— The use of diphteria toxoid in the treatment of leprosy. The International J. Leprosy, Vol. 9. No 1;1941. p. 1.11.
- 17.—D. R. COLLIER.—The use of diphteria toxoid in the treatment of enlarged nerves in leprosy, The International J. 1941. Vol. 9. No 2. pp. 177-181.
- 18.—ARAUJO.—Tropical Diseases Bulletin, Vol. 39. No 7. p. 462.
- 19.—G. H. FAGET and F. A. JOHANSEN.— Diphteria toxoid treatment of leprosy. Public Health Reports, 1942. Feb. 20. Vol. 57. No. 8, pp. 249-253.
- 20.—J. H. McKEAN.—Limitations of the Diphteria toxoid treatment of leprosy. International. J. Leprosy, 1941. Vol. 9. No. 3, pp. 309-314.
- 21.—DAVISON and GRASSET.—Tropical diseases Bulletin, vol. 39. No. 4, 1942. p. 232.
- 22.—MUNEUCHI.—l. c. Klingmüller, p. 59.
- 23.—V. KLINGMULLER.—Ergebnisse der Lepraforschung-seit 1930. Berlin. Julius Springer, 1938. p. 60.
- 24.—M. H. SOULE.—The Wassermann reaction and the Khan test in leprosy, The International J. Leprosy. 1935. Vol. 3, No 2. p. 181-195.
- 25.—LIPSIC.—l. c. Klingmüller, p. 33.
- 26.—POSTMUS, YANO and ASANO.—l. c. Klingmüller, p. 32.
- 27.—C. A. J. VON FRIJTAG DRABBE M. T. Simple method for colloidee Gold reaction of bloodserum. Jnl. of the Am. med. Technol. Juli. 1944 Vol. 5. No. 2. p. 343

CHRONIEK

In het jaar O. H. 2500 — 2550

Doorgrondde men het diepste wezen van de droomen.

Ontplofte er een fabriek tot splitsing van atomen.

Stortte de laatste kathedraal van Frankrijk in.

Zag men de slavernij opnieuw in herbegin.

Ontdeden vele steden zich van haar tyrannen.

Werd Paus Gabriel II naar Leningrad verbannen.

Ontdekte een neger kanibalen aan den Rijn.

Vermoordde men een missionaris in Turijn.

Leefden de volken reeds in onderaardsche steden.

Werd om koloniën op Maan en Mars gestreden.

Werkten de boeren nog twee uren op het veld.

Vervingen electroden het ouderwetsche geld.

Moesten die van Berlijn voor 't beeld des keizers knielen.

Telde de stad Dinant acht honderd duizend zielen.

Heeft men in Buda-Pest een jonge heks verbrand.

Werd aan de Baffinsbaai de eerste palm geplant.

Heeft zich een piccolo uit liefdeleed vergeven.

Zijn madrigalen en motetten weer geschreven.

Trokken Robotten naar de achterkant der maan.

Een levensmoe dictator werd broeder-franciscaan.

Mathias Kemp.

Groei van de Caraïbische Industrie

door Pr. W. de BARBANSON O. P.

Enige jaren geleden werden ineens, met meer haast dan in jaren was vertoond, landbouw, visscherij en nijverheid van het Caraïbisch gebied bevorderd, althans door belofte en op papier. Moge die drang naar de Caraïbische landen nu niet alleen ontstaan zijn uit pure liefde voor deze eilandenreeks, moge oorlogsnood ook zijn woord er in gesproken hebben, toch zal meer vriendschap en betere verstandhouding groeien naar gelang er meer en inniger handelsrelaties ontstaan zijn.

Van de vele dingen, die tijdens de oorlog tot ontwikkeling gekomen zijn, mogen we hier in hoofdzaak de industrieën beschouwen aan de hand van een rapport, dat de Amerikaansche afdeling van de Engelsch-Amerikaansche Caraïbische Commissie heeft gepubliceerd.

Dat de olie-industrie op Curaçao en Aruba, alsmede die van Trinidad, hun plaats gevonden hebben in de oorlogsvoering en dien ten gevolge er niet op achteruit zijn gegaan, weten we hier allemaal.

De bedrijvigheid van de raffinaderijen van Curaçao en Aruba, die 80% van den in- en uitvoerhandel van Nederlandsch West-Indië voor hun rekening nemen, werd gedurende het jaar 1943 op peil gehouden en aan het einde van het jaar werden nieuwe constructies tot uitbreiding der fabriek voltooid. De werkzaamheden in de kleinste der drie raffinaderijen werden echter, in het begin van het jaar, stopgezet voor den duur van den oorlog, wegens de

moeilijkheden om het benodigde materiaal te krijgen.

Een groot dok werd in het begin van 1943 voltooid, in staat om schepen van 200 meter lengte te bevatten en dit wordt als een belangrijke stap in de richting van het in voordurende dienst houden der schepen beschouwd."

Dit is een citaat uit Economische Berichten (Mei-Juni 1944), dat we mogen aanvullen met enkele gegevens uit het verslag 1943 van de Curaçaosche Bank.

Behalve de olie-industrie gingen de andere industrieën: fosfaat, de strooiedoed en het bouwbedrijf er niet bepaald op vooruit. Integendeel. Het povere cijfer van 3785 ton fosforzure kalk staat tegen de 21 duizend ton van 't jaar daarvoor. Ook de zout export was minder hoewel die mindere hoeveelheid toch meer geld opbracht. De scheepvaart werd beter, hoewel op Curaçao niet de hoogte van 1941 bereikt werd. Curaçao kreeg 3863 en Aruba 4302 stoomschepen binnen te loodsen. Op beide eilanden nam de schoenervaart in belangrijke mate toe en zorgde voor een groot gedeelte in de voorziening van verse levensmiddelen.

Van Suriname en zijn Fransche buur Guyana is ons bekend dat zij de enige buitenlandsche mijnen voor bauxiet zijn, zowel voor Amerika als Canada en hun productie werd opgevoerd. Onlangs werd ook op Jamaica bauxiet ontdekt.

De productie van vuurvast chroom in Cuba, de enige bron nu bereikbaar voor

Amerika, is vijfmaal groter geworden sinds het uitbreken van de oorlog. De maangaanvoortbrengst aldaar is ook verdubbeld. Tevens hebben ze een grote nikkelfabriek voltooid, een bedrijf van 30 miljoen dollar, gefinancierd door de Raad van Oorlogsindustrie en de Metaalraad; deze fabriek gebruikt een nieuwe werkwijze, waarbij ertsen kunnen gebruikt worden, die vroeger als waardeloos werden beschouwd.

De Metaalraad gaf ook financiële hulp voor plannen van tungsten-mijnen op Pinos eiland (vlak onder Cuba).

Op grote schaal is de SHADA (Société Haitiano-Américaine de Développement Agricole) op Haiti begonnen met planten van cryptostegia, waarvan ze een soort natuurlijke rubber winnen. De Amerikaanse Rubberraad staat natuurlijk achter dit plan, dat de beplanting omvat van meer dan 40 duizend hectaren, een werkverschaffing aan 100.000 man. Het Amerikaanse gouvernement financieert deze zaak.

De oorlog sneed ons van 's werelds beste touwmateriaal af, namelijk de manilla hennep en bedreigde ook de aanvoer van jute uit Britsch Indië, dat niet alleen voor materiaal voor zakken wordt gebruikt, maar ook als isolatiestof bij electriciteit. Jute wordt in de oorlog voor meerdere dingen gebruikt. Voor deze beide stoffen wordt in de Caraïben een oplossing gezocht door opvoering van de vezelproductie. De Haitiaansche sisalindustrie groeit met de dag. Op verschillende plaatsen in deze streken experimenteert men met het planten van andere vezelsoorten zoals roselle, ramehgras en malva.

Vroeger was het Oosten de enige bron van loefah-sponzen, noodzakelijk materiaal als filter in machines van de marine. Grote hoeveelheden komen nu van Cuba en Santo Domingo. Een maatschappij op Cuba dehydrateert beetwortels en pataten voor le-

ger en bevolking van de Verenigde Volkeren. Dit is de eerste grote onderneming op dergelijk gebied in de Caraïbische streken.

De oorlog heeft menig artikel, dat vroeger voor de burgerbevolking werd ingevoerd, opgeslorpt of althans de import ervan verminderd. Vroeger stroomde de invoer van ijzerwaren, machines, auto-onderdelen, bouwmaterialen, meel, eetbare oliën en zeep binnen. In vele gevallen is die stroom een dun straaltje geworden, maar de verschillende besturen van de Caraïbische landen en de plaatselijke handel hebben de handen ineen geslagen en op heel wat gebied hebben ze 't klaar gespeeld om met plaatselijke bronnen in eigen behoefte te voorzien.

Het grootste gedeelte van de ontsproten industrieën zijn in partikuliere handen. Hier en daar bezit of financieert het plaatselijk bestuur een industrie. Sommige ondernemingen zijn aan geld geholpen door de Amerikaanse regering. Maar bijna overal had het gouvernement een groot deel in de opzet van de plannen en de mogelijkheid om die te verwezenlijken.

President Trujillo van Santo Domingo had allang een plan om een modern abattoir op te richten, om op zo'n manier ook de veeteelt en veehandel te bevorderen. Toen de oorlog vleesleveranties op verschillende plaatsen van het Caraïbisch gebied bijna onmogelijk maakte, kon zijn plan met vrucht uitgevoerd worden. In Maart 1943 werd het abattoir geopend, waar 188 man een bestaan vinden. De capaciteit is berekend op 150 koeien en 450 varkens per dag. Op verzoek van het Dominikaansche gouvernement heeft een Amerikaanse Export-Import Bank zijn geld erin gestoken en het Amerikaansche Departement van Landbouw heeft voor technisch personeel gezorgd.

Santo Domingo had een normale import van ongeveer 5 miljoen jutezakken en een

half miljoen katoenen zakken voor zijn uitvoer van suiker, cacao en koffie. Toen de verscheping van jute uit Britsch Indië door de loop van de oorlog begon te slinken, hebben ze de machines van een zakkenfabriek in El Salvador opgekocht en verscheept naar Ciudad Trujillo. Deze fabriek kan een half miljoen zakken van sisalvezel maken, maar gebrek aan ruw materiaal belet nog voorlopig om er uit te halen wat er uit te halen is.

Op Cuba is een autobandenfabriek opgericht door een Amerikaanse rubberfabrikant. Deze fabriek levert practisch alle banden voor vrachtauto's en bussen, maar tot nu toe zijn nog geen banden voor personenauto's gemaakt. Datzelfde eiland produceert ook een aanzienlijke hoeveelheid moterolie, gemaakt uit suikerrietmolasse.

Haiti, onder leiding van President Lescot, heeft zijn SHADA, een organisatie die begonnen is met goederen te produceren voor de burgerij. Grote hoeveelheden hout worden verwerkt en huisindustrie wordt bevorderd zoals weven, maar ook manden en hoedenvlechterij. De Export-Import Bank uit Washington heeft ook parfumbfabricatie opgezet, waarbij men gebruikt maakt van lemoengras, jasmijn, mimosa en ylang-ylang bloem. Kinine wordt ook niet vergeten en zo wordt de kinaboom weer geplant in zijn oorspronkelijk gebied.

Haiti blijft actief ook op ander gebied.

De „Atlantic Refining Company Atreco" zoekt en boort olie in Haitiaansche bodem. Ook moge de pas opgerichte scheepvaartmaatschappij nu niet direkt oceaanstomers in de vaart hebben, ze verkrijgen toch een regelmatige dienst met de omliggende landen. Er is een regelmatige afvaart naar Venezuela, waarvan ze asfalt en petroleum krijgen, terwijl Haiti hout stuurt. Op hoe hoge prijs Venezuela deze Haitiaansche activiteit stelt, blijkt uit de geste van President Medina van Vene-

zuela, die een standbeeld van Simon Bolivar aan de bevolking van Haiti aanbood.

Haiti denkt verder en zijn ministerie van Buitenlandsche Zaken is nu uitgebreid met een afdeling, om de goede betrekking onder deze oorlog ontstaan, ook daarna te behouden en verder te ontwikkelen.

De groot cultuur van sisal en cryptostegia heeft de klein-landbouw in verdrukking gebracht en onteigening van gronden heeft de kleine boer tot armoede gebracht, maar President Lescot zal het grondbezit van de kleine boer door scherpe wetten beschermen en om aan een dreigende ondervoeding van de minder welvarende bevolking te gemoet te komen zal het planten van sojabonen bevorderd worden.

Voor Venezuela hebben we allen gehoord van de plannen van Henry J. Kaizer, die zoowel wegebouw als waterleiding langs kust en naar binnenland omvat, alsmede de hydro-electrische krachten uit watervallen los te werken niet alleen om de landbouw van stroom te voorzien, maar ook om grote industrieën mogelijk te maken.

Het eerste punt van het program zal zijn een grote cementfabriek nabij Caracas. Daartoe is opgericht de Raymond Concrete Pile Company met een kapitalisering van meer dan een miljoen bolivar. Noord-Amerikaansche visinmaakfabrieken zijn van plan twee of drie dergelijke fabrieken te bouwen te Cumaná en Carúpano. De Bethlehem Steel Company zal zijn werkzaamheden in zijn concessie van de Imataco-bergen opvoeren en zijn installaties te Palua bij San Felix verbeteren.

Er is ook sprake van de oprichting van een aantal olieraffinaderijen nabij de oostkust en het zal als werkelijk teken van goede nabuurschap worden aangezien zo de constructies van deze fabrieken nog tijdens de oorlog kunnen beginnen.

De spoorweg Maracaibo-La Guayra is

in studie en als laatste nieuws komt nog binnen dat Venezuela misschien een papierindustrie kan opzetten uit inlandsch bamboe.

Toen beperkte scheepsruimte oorzaak werd, dat Porto Rico geen flessen meer kon invoeren, had niet enkel de melkcentrale daar last van, maar het te kort aan flessen voor rum belemmerde een der grote industrieën, waardoor ook geen accijnzen, een der hoofdbronnen van gouvernementsinkomsten, meer binnen kwam. Een grote flessenfabriek, een waarde van 2 miljoen dollar, werd gebouwd en is sinds eind van vorig jaar in volle gang. Het ministerie van Binnenlandsche Zaken ging in de Vereenigde Staten op zoek en vond voldoende machines voor fabricatie van glas en flessen buiten werking, om het plan ten uitvoer te krijgen. In Porto Rico zijn de voornaamste grondstoffen voor glasfabricatie voorhanden, behalve soda-as. Kapitaal werd gevonden bij partikulieren op Porto Rico en bij de Puerto Rico Development Company, in handen van het plaatselijk bestuur.

Deze Development Company is in Mei 1942 door het eiland-gouvernement opgericht, om de economische bronnen van Porto Rico tot ontwikkeling te brengen. Deze commissie heeft vele bevoegdheden tot onderzoek en experiment almede de macht om plaatselijk bronnen open te leggen, ondernemingen te stichten en in werking te zetten voor de productie en de distributie van artikelen, die Portorikijnse grondstoffen gebruiken. De wetgevende macht van Porto Rico gaf een half miljoen dollar om deze onderneming te financieren, en sinds dien wordt elk jaar opnieuw een half miljoen daarvoor gevoteerd.

Deze compagnie moge tot voorbeeld strekken voor vele andere organisaties, die ten doel hebben industriële bronnen in het Caraïbisch gebied tot ontwikkeling te

brengen.

De Portorikijnsche Cement Corporation werd vlak voor de oorlog opgericht door de Porto Rico Reconstruction Administration (een stichting van het Amerikaansche gouvernement) maar is nu overgegaan in handen van de Puerto Rico Development Company.

In de tweede helft van 1942 werd nog een andere cementfabriek opgericht door partikulieren. Een degelijke ontwikkeling van deze industrie zal het mogelijk maken, dat Porto Rico voor een goed deel zal kunnen voorzien in de cement behoefte van na de-oorlog in zijn gehele omgeving.

Barbados heeft, onder gouvernements-toezicht, een fabriek gekregen van cassavemeel. Het plaatselijk bestuur daar heeft ook geld toegestaan voor een proeffabriek, om te proberen houtskool te maken van uitgeperst suikerriet. Een ander veld waarop Barbados ook werkzaam is, is dat van zeep en plantaardige olie.

Jamaica heeft stapels cocosnoten en sinds de oorlog heeft men er ook de copraproductie ernstig ter hand genomen, zodat zij nu genoeg zeep, bakolie en margarine produceren, niet alleen voor de binnenlandsche markt, maar ook nog voor de uitvoer naar de omliggende landen. Een maismeelmolen en een groentendrogerij zijn al menig jaar in werking. Vóór de oorlog al maakten ze cassavemeel, maar die productie is gestaag gegroeid gedurende de oorlog. Ook heeft zich in de laatste tijd de productie van bananenmeel ontwikkeld.

De productie van boterssubstituten in Jamaica groeide van 103.700 pond in 1940 tot over de drie miljoen pond in 1942, waarvan 850.000 pond werd uitgevoerd. In dezelfde tijd groeide de fabricatie van waszeep van 5½ miljoen tot 8½ miljoen pond en gecondenseerde melk van 103.000 pond tot 3.250.000 pond.

De koloniale ontwikkelingsraad stond 25 duizend pond sterling toe voor een productiecijfer van 2000 ton per jaar.

Meelmolens werden opgezet in Trinidad, de bewerking van cocosolieproducten werd ter hand genomen, evenals limonades en brouwerijproducten en op die manier werden duizenden tonnen scheepsruimte uitgespaard. Tevens heeft de oorlog de herleving mogelijk gemaakt van een papierpulp fabriek en een luciferfabriek kan in de plaatselijke behoefte voorzien.

Twee fabriekjes voor waszeep, gemaakt uit cocosolie werden op het eiland Dominica opgericht. Antigua heeft een limonadefabriek gesticht om aan de aanvraag van het personeel van de marinebasis te voldoen.

In Brits Guyana is de lucifersindustrie zo ver gekomen, dat export nu mogelijk is naar andere gebieden en de fabricatie van zeep, margarine en jam heeft eveneens door de oorlog een stoot in de goede richting gekregen.

Dit is nog maar een eenzijdige belichting; er is ook op gebied van landbouw en visserij heel wat gedaan en de luchtvaart is hier onmisbaar ingeburgerd.

Vijf jaren geleden dachten we er niet aan, dat Noord Amerika zou moeten spreken van het onmisbare Zuid Amerika. Wij zijn nu zo ver gekomen, dat Nelson Rockefeller, de coördinator van inter-Amerikaanse zaken, in September kon verklaren: „Onze goede naburen zonden ons 63 vitale materialen, zonder welke onze oorlogsproductie nooit het peil zou bereikt hebben, voor de overwinning vereist.”

Een groot aantal van die 63 producten zal wel buiten Curaçaosch bereik liggen. Veel stuit er bij ons af op watergebrek, maar nu onze kooplieden zich verenigd hebben, mogen we wel verwachten, dat zij hun aandacht zullen wijden aan een meerzijdige productie.

Van gouvernementswege zit men niet stil, getuige de Statenvergadering van 16 Maart, waar de Gouverneur kon berichten, dat hij contact had met Dr. L. H. H. Peters, die aanwezig zou zijn op de Caraïbische Conferentie van 21-31 Maart te Bridgetown op Barbados. Tevens heeft de Gouverneur aan de hoofden van diensten het rapport, waarvan we hier een stuk behandeld hebben, ter advies gegeven. We moeten verder komen dan alleen maar weerberichten uit te sturen naar San Juan.

De eenzijdigheid van ons industrieleven is schrikbarend, temeer daar we de grondstof van ons groot bedrijf van de eerste tot de laatste druppel moeten invoeren. Sinds April klinkt ons de boodschap van President Medina van Venezuela in de oren, dat zijn regeering vast besloten is raffinaderijen te verkrijgen.

De conferentie van Barbados streefde er ditmaal vooral naar, dat wat voedsel betreft, het Caraïbisch gebied zich kan bedruipen zodat de groot-landbouw elders voedsel kan vasthouden voor bevrijde landen in Europa. Er werd bijzonder aandacht gegeven aan Brits Guyana en aan Honduras om de mogelijkheden van die landen verder te onderzoeken.

Tierzelfder tijd hebben we in New York (9-18 Mei) bij elkaar gehad de Commissie van Inter-Amerikaansche Ontwikkeling, waarbij 21 Amerikaansche Republieken vertegenwoordigd waren. Er is zeker inter-Amerika heel wat te doen. Honderden jonge mannen van Zuid- en Midden-Amerika zijn naar Noord Amerika getrokken en leren er werken in fabrieken en landbouw.

Mexico heeft zijn citrus industrie aanmerkelijk verbeterd en uitgebreid.

Dat Curaçao ook in de belangstelling staat van andere groepen blijkt uit het bezoek van den adviseur Paul Blanchard, die zich hier in April op de hoogte kwam stellen en zijn aandacht wijdde aan huizen-

bouw, gezondheidstoestand, onderwijs en industrie.

Het voornaamste van de West Indische Conferenties is dan ook wel, dat de verte-

genwoordigers van deze gebieden elkaar ontmoeten om gezamenlijk vraagstukken te bespreken. Dit contact doet de samenhangheid meer en meer groeien.

VOOR MIJN KIND.

Achter die heldere wolken,
                                   waar de zon zal slapen gaan,
 Dáár, waar het zoo gloeit en glinstert,
                                   daar zal haar troon wel staan;
 En haar kleed van zilverspinsel,
                                   haar mantel, violenblauw,
 Haar kroon van lichtende sterren,
                                   haar snoer van juweelendauw....
 Zie je ze niet in de verte?....
                                   Haar haren zijn vloeibaar goud
 En zij lacht op haar kleine Kindje,
                                   dat zij in haar armen houdt.
 Zij is veel zachter en zoeter,
                                   dan onze bloemen in Mei,
 En haar Hemelsch Huis veel schooner,
                                   dan al wat schoon is en blij.
 Engelen staan om haar zetel,
                                   engelen, blond en bruin,
 Teerrood en blank van gewaden,
                                   lijk bloesems in onzen tuin,
 Stil met de handen gevouwen,
                                   houden zij de oogen gericht
 Ademloos blij op de Vrouwe,
                                   omwiekt door het zonnelicht!
 .....
 En toch, zeg maar je gebedje,
                                   vóór dat je zal slapen gaan,
 Dan buigt zich de Lieve Vrouwe,
                                   en ziet je vriend'lijk aan,
 En al de glinstrende Engelen,
                                   zien luisterend, stille en recht
 Naar 't kindje op bloote voetjes,
                                   dat „Ave Maria“ zegt.

Albertine Steenhoff- Smulders.

**HET HOLLANDSCHE
HANDELSHUIS**

BREDESTRAAT 121. TEL. 2064,

HEEFT STEEDS VOORRADIG;

**ALLE SOORTEN LEVENSMIDDELEN
NAAR HOLLANDSCHE TRANT.**

DEGELIJK
GOED
GOEDKOOP

LINDIERINGS

BOUW

BEDRIJF

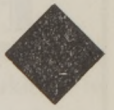
Santa Rosa 59. Telf.: 1566

Alle Bouwwerken

GOEDE KLEEDING
MOOIE CADEAUX
FIJNE DRANKEN...

VINDT MEN STEEDS EN HET BEST BIJ

LA CASA AMARILLA

HET ADRES VOOR ARTIKELEN VAN
DISTINCTIE EN KWALITEIT
VOOR DAMES, HEEREN, EN KINDEREN

„LA BOTA ARGENTINA“

RUYTERPLEIN 1 - BREEDESTRAAT PUNDA TEL. 1944

De populairste zaak in Dames-Heeren
en Kinderschoenen. Wekelijksche aan-
vulling met de modernste Dames-
Heeren en Kinderschoenen van Ar-
gentinie's g e g a r a n d e e r d fabrikaat

GRIMOLDI

Dames en Heeren.

Bezoekt „LA BOTA ARGENTINA“

Prima qualiteit! Coullante bediening!

SHELL MOTOROLIE

EEN WELDAAD VOOR UW MOTOR

EL CHICO

BREEDESTRAAT PUNDA
No. 33 TELEFOON: 1514

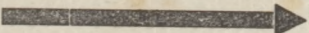

JOSSY CAPRILES & Co.

Het beste adres voor kleding van distinctie

Groote sorteering

HEEREN ARTIKELEN

VOOR BETROUWBAARHEID, WELWILLENDEID EN COULAN-
TE BEDIENING... IS EL CHICO

LORENZO I. PIETERS

COMMISSION AGENT

GENERAL OFFICE SUPPLIES
HOUSEHOLD ARTICLES

MEUBEL ETALAGE

Breedestr. Otrabanda No. 124 124 A 124 B

Telefoon No. 1657

Het adres voor de betrouwbare uitvoering

van uw recepten zijn de Botica's

EMMA
JULIANA
BEATRIX

Onthoudt deze nummers voor het
bestellen van uw geneesmiddelen

1 - 6 - 3 - 6
1 - 8 - 3 - 7
1 - 7 - 0 - 0

Toilet Artikelen
Chemicaliën
Drogerijen
Verbandstoffen enz;

PRIMA SERVICE!
FRANCO THUISBEZORGING!!